

4.6 Reforma agrară și dezvoltarea complexului agroindustrial

Situația actuală și problemele

Complexul agroindustrial (CAI) al Republicii Moldova în decurs de jumătate de secol se dezvoltă în condiții străine economiei de piață. În perioada de tranziție au fost depuse eforturi de reformare a proprietății, crearea unei producții competitive și diversificare a relațiilor economice externe. Însă, criza din sectorul agrar nu a fost depășită, ea poartă un caracter structural și e provocată de contradicțiile, ce au apărut pe parcursul integrării în economia de piață a structurilor moștenite de la sistemul economiei planificate.

Tendențele în dezvoltarea CAI. Agricultură Moldovei e tradițional orientată spre creșterea producției vegetale și mai întâi de toate, a viței de vie, legumelor și fructelor. Însă în ultimii ani s-a înregistrat reducerea terenurilor sub aceste culturi. În același timp s-au mărit terenurile pentru grăunțoase și floarea-soarelui, ceea ce a permis compensarea scăderii recoltei acestor culturi și păstrarea recoltei totale la nivelul de asigurare a securității alimentare a țării. Un declin mai simțitor a fost înregistrat în sectorul zootehnic, unde comparativ cu începutul anilor 90, producerea cărnii și a laptelui a scăzut respectiv cu 63 și 45 %.

În industria de prelucrare criza a atins într-o măsură mai mare ramurile, orientate preponderent spre piața internă (produse de carne și lapte). În comparație cu anul 1989, în republică, consumul pe cap de locuitor al produselor de bază a diminuat esențial. Ramurile orientate spre export și-au păstrat pozițiile doar la anumite produse. A crescut producerea sucului concentrat de mere și vinurilor spumante.

Comerțul exterior. Tradițional, Moldova a fost un exportator important de producție agricolă și produse ale industriei alimentare. După pierderea piețelor precedente și recesiunea producerii, cauzate de trecerea la relațiile de piață, s-a ajuns la o reducere considerabilă a exportului. Chiar și în aceste condiții dificile, exportul produselor alimentare depășea de mai multe ori importul. În 1994-1995 a demarat procesul de redresare a exportului, produsele de bază pentru acest scop fiind suc concentrat de mere și produsele vinicole. În acești ani, creșterea exportului era însoțită de majorarea importului de produse alimentare, volumul total al cărora rămânea neînsemnat și nu depășea 15 % din costul exportului. Începând cu 1996, în comerțul exterior cu produse alimentare și produse agricole au început a se manifesta tendințe negative. Exportul s-a redus, iar cota produselor de import, furnizate pe piața internă, a crescut considerabil.

Reformele CAI. Este evident progresul de creare în Moldova a unui sector agrar cu orientare spre piață. Cu toate acestea, înfăptuirea reformelor se caracterizează prin contradicția dintre forțele reformiste și cele conservatoare. Rezultatul acestei contradicții este incapacitatea conducerii de vârf de a rezolva consecvent cele mai complicate probleme ale perioadei de tranziție. Liberalizarea prețurilor și stabilirea relațiilor de piață în agricultură, progresul în demonopolizarea sferei de aprovizionare tehnico-materială și achiziționări, finalizarea primei etape a privatizării în industria de prelucrare, începutul reformei funciare, sunt cele mai însemnate realizări ale procesului de reforme. Cu toate acestea, problemele importante ale reformei, ca de pildă crearea pieței funciare, a unei industrii de prelucrare competitive, a infrastructurii de piață, rămân nerezolvate. Procesul de reforme se caracterizează prin hotărâri controversate și retrageri în urmă spre economia centralizată. Uneori se urmăresc tendințe de soluționare a problemelor sociale, legate de reforme, din contul producătorilor agrari.

Reforma funciară. În rezultatul privatizării fondului funciar în sectorul agrar s-au produs schimbări semnificative în proprietatea asupra pământului. În comparație cu anul 1990, când terenurile agricole se aflau în proprietate de stat și în folosința colhozurilor și sovhozurilor, în 1997 în proprietatea statului rămăseseră doar 17,3 % de teren, din care 13,6 % aparțineau fondului de rezervă. Totuși, doar 24% din terenurile care nu se mai află în proprietatea statului au ajuns în posesia proprietarilor privați. Structura folosirii pământului e caracterizată de majorarea

substanțială a cotelor de pământ în gospodăriile auxiliare personale (loturile de lângă casă și terenurile, primite în rezultatul “privatizării mici”). Întreprinderile agrare de stat practic au dispărut în această perioadă, deoarece majoritatea s-au transformat în noi forme colective și au primit pământ în proprietate privată de la stat.

Structura proprietății funciare (% terenuri agricole)

	1990	1997
Terenuri în proprietatea statului:	32,3	17,3
din care		
Întreprinderi agricole de stat	27,0	1,0
Fondul de rezervă	0	13,6
Colhozuri	59,4	23,1
Noi forme corporative	0	35,4
Asociații de gospodării țărănești	0	2,8
Gospodării și asociații de gospodării țărănești	0	11,0
Gospodării auxiliare personale	8,3	13,1

Cota terenurilor, ce aparțin formațiunilor de proporții mari s-a redus de la 87 % în 1990 la 58% în 1997, din contul transmiterii terenurilor în sectorul individual și în fondul de rezervă.

Privatizarea pământurilor în Moldova a început cu “privatizarea mică”, care duce la majorarea generală a suprafeței terenurilor funciare în gospodăriile auxiliare personale ale populației de la 180 mii ha în 1990 la 300 mii ha în 1992. După aceasta a urmat programul de bază al privatizării, pe parcursul căruia s-a produs înzestrarea proprietarilor cu pământ, eliberarea de acte, ce confirmă dreptul de proprietate și dimensiunile terenurilor funciare.

Privatizarea prin distribuirea cotelor de pământ cuprinde 1,5 milioane hectare din aria totală a terenurilor agricole de 2,5 milioane hectare. Numărul total al proprietarilor de pământ constituie 1,03 milioane de oameni. Distribuirea cotelor de pământ practic s-a încheiat. Din numărul total de persoane, care au dreptul să primească cote de pământ, până la 1 ianuarie 1998 și-au primit actele, ce confirmă drepturile lor de proprietar asupra cotei echivalente de pământ – 94 % de cetățenii. Însă numai 176 mii de cetățeni au intrat în posesia terenurilor agricole.

Schimbările structurale. Cele mai semnificative schimbări structurale în dezvoltarea agriculturii se consideră deplasarea producerii spre sectorul individual. În 1997 gospodăriile auxiliare ale populației și gospodăriile țărănești au produs, conform statisticii oficiale, 51,7 % din producția agricolă, inclusiv 66,7% din producția animalieră. Cu toate acestea o mare parte a terenurilor agricole se află în folosința formațiunilor de proporții mari, în care un mecanism eficient de asigurare a motivării de a munci productiv nu este elaborat. La începutul anului 1998 aproximativ 10% ale gospodăriilor colective mari, se restructurează.

O problemă majoră, ce ține de dezvoltarea sectorului privat în Republica Moldova este caracterul fragmentar al proprietății funciare. Potrivit unui sondaj selectiv efectuat în peste 1000 de gospodării țărănești din 27 raioane ale republicii, mai mult de 75 % dintre ele au la dispoziție 3-6 loturi de pământ, și doar 10 % mai mult de 6 loturi. Cota medie de pământ în republică e de 1,5 ha. Reieșind din aceste date, e clar, că proprietatea funciară nu poate să se dezvolte fără o piață funciară.

Ca bază legislativă pentru formarea ei ar trebui să servească Legea “Cu privire la prețul normativ al pământului și ordinea de vânzare-cumpărare a pământului”, adoptată în august 1997. Însă deocamdată Legea nu este sprijinită de un mecanism al realizării ei și, ce e mai important, lipsește sistemul de gestionare juridică a cadastrului funciar.

Deficitul de mijloace financiare în agricultură. Continuă refluxul mijloacelor financiare din agricultură. Gospodăriile colective mari practic și-au stopat investițiile. O problemă serioasă este creșterea volumului datoriilor lor. În 1996, acestea au constituit 90 % din volumul anual de realizare a producției și serviciilor în sectorul colectiv. Într-un șir de gospodării cheltuielile depășesc volumul realizării producției, ceea ce duce inevitabil la falimentul lor. Rămâne a fi nedevelopată și sfera creditului agrar. Din volumul total de credite bancare – 1,32 miliarde lei, agriculturii îi revin doar 100 milioane lei, ceea ce nu corespunde importanței sale în economia națională. Din cauza

insuficienței de investiții de stat și private se deteriorează ramurile ce livrează materia primă pentru exportatorii principali – industria vinicolă și de conserve.

Dezvoltarea socială a satului. În condițiile economiei planificate, întreprinderile agricole mari tradițional au avut un rol important în dezvoltarea sferei sociale la sate. Organele conducerii publice locale depindeau practic total de întreprinderile agricole, amplasate pe teritoriul lor. Criza în agricultură a agravat problemele sociale ale satului. În situația cea mai dificilă s-au pomenit lucrătorii întreprinderilor mari, nivelul veniturilor lor în 1997 estimându-se la 80% din nivelul mediu al salariului în economia națională. Brusc s-a redus volumul serviciilor prestate lucrătorilor. S-a acutizat problema angajării în muncă în localitățile rurale, inclusiv în sferele ne-agrare - construcții și servicii.

Scopurile și sarcinile dezvoltării complexului agrar

Politica agrară ar trebui să fie îndreptată către asigurarea securității alimentare a țării, formarea unei noi structuri în conformitate cu cererile piețelor internă și externă.

Scopurile de scurtă durată ale dezvoltării complexului agrar:

- Finalizarea privatizării și stabilirea relațiilor de proprietate, caracteristice economiei de piață, în cadrul căreia într-o măsură mare se va antrena mecanismul motivării de a munci productiv;
- Dezvoltarea exportului producției pe piețele tradiționale și altele noi;
- Îmbunătățirea aprovizionării populației cu produse alimentare;
- Rezolvarea neîntârziată a problemelor sociale ale celor mai depresive regiuni rurale;

Scopuri pe termen lung:

- Sporirea competitivității producției pe baza restructurării structurale și introducerii tehnicii și tehnologiilor moderne;
- Creșterea bunăstării populației de la sate;
- Ocrotirea landşaftului și sistemelor ecologice;

Reieșind din scopurile propuse, se prevăd următoarele etape în soluționarea problemelor:

- În 1998-2000 se vor lua măsurile necesare de depășire a fenomenelor de criză în economie. Se vor adopta actele normativ-legislative primordiale vizând funcționarea întreprinderilor tuturor formelor de gospodărire în agricultură, serviciile agrare, prelucrarea și desfacerea a producției. Se va perfecționa sistemul instituțiilor creditare, ce deservește complexul agrar. Se va asigura activitatea de investiții, se va produce adaptarea structurii procesului de producere la condițiile noi, se va forma infrastructura de piață;

- În 2000-2003 va continua restructurarea structurală a complexului agro-industrial, se va asigura creșterea producției sale finite pe baza folosirii tehnologiilor eficiente de producere, păstrarea și prelucrarea ei. Din partea statului, va creat sistemul de susținere a dezvoltării întreprinderilor agricole. Pe baza concentrării resurselor interne și atragerii investițiilor străine se vor crea condiții pentru reproducerea largă în toate sferele complexului agro-industrial.

Relațiile funciare

Reforma funciară e menită să asigure utilizarea rațională și ocrotirea terenurilor ca cea mai importantă resursă naturală, crearea condițiilor legislativ-economice, organizațional-tehnologice și altora, ce ar contribui la reproducerea și majorarea fertilității solului, păstrării și îmbunătățirii mediului natural, dezvoltării eficiente a economiei de piață.

Reforma funciară a adus deja la un pluralism real al formelor de proprietate funciară, însă cel mai important scop în reformarea relațiilor funciare ar trebui să-l constituie democratizarea de mai departe a relațiilor funciare, formarea pieței terenurilor agricole.

Direcțiile de bază ale perfecționării relațiilor funciare sunt:

- finalizarea procesului de acordare țăranilor a titlurilor de proprietate asupra cotelor de teren echivalent;
- întărirea și dezvoltarea sistemului de proprietate funciară privată în agricultură;
- crearea unui sistem juridic al cadastrului funciar;
- organizarea controlului statal asupra folosirii raționale a terenurilor.

Privatizarea fondului funciar trebuie să fie însoțită obligatoriu de introducerea mecanismelor economice, ce ar contribui la creșterea responsabilității proprietarilor de pământ și celor, care beneficiază de el, față de păstrarea și majorarea fertilității solurilor cu condiția unei organizări teritoriale științific motivate, introducerii regulate a normelor de îngrășăminte minerale, folosirii metodelor chimice și bacteriologice de ocrotire a plantelor, păstrării echilibrului ecologic al naturii.

Pentru accelerarea reformei funciare e necesară luarea următoarelor măsuri:

- accelerarea procesului de repartizare țăranilor a titlurilor ce confirmă dreptul de proprietate asupra cotelor de pământ, stabilirea termenelor limită și a mecanismului de finalizare a acestei proceduri;
- perfecționarea ordinii de ieșire a țăranilor din gospodăriile colective și înregistrarea lor în organele locale ale puterii de stat ;
- analiza proiectelor pilot existente de restructurare a agriculturii cu scopul formulării propunerilor de perfecționare a ei;
- introducerea unei campanii informaționale eficiente vizând baza legislativă în domeniul relațiilor funciare, drepturile și obligațiunile cetățenilor;
- crearea infrastructurii pieței funciare, inclusiv a unui sistem unic de înregistrare a pământului și proprietății.

Politica structurală

În complexul agroindustrial al republicii este evidentă necesitatea reformării întreprinderilor în conformitate cu noile relații economice existente pe piața internă și externă a mijloacelor de producție și produselor alimentare.

E necesar ca noile formațiuni economice să fie orientate spre obținerea profitului în condițiile relațiilor de piață, pe baza unei proprietăți private clar exprimate asupra pământului și altor mijloace de producție.

Structura social economică a agriculturii trebuie să se bazeze pe principiile egalității formelor de gospodărire, mijloacelor de producție, liberului consimțământ și libertății alegerii lor de către lucrătorii funciari, proprietari și coproprietari. E necesară luarea în considerație a particularităților regionale de producere, tradițiilor și orientărilor valorice ale populației, particularităților de percepție social-psihologică a reformelor de către diverse categorii sociale.

Este important faptul, ca politica structurală a statului să aibă drept scop crearea unor întreprinderi viabile ale complexului agroindustrial. Urmează, ca în viitorul apropiat să fie depășită fragmentarea exagerată a terenurilor de pământ, ce a apărut în primele etape ale reformei funciare prin asigurarea funcționării pieței funciare și arendarea pământului.

Una din sarcinile primordiale consta în restructurarea gospodăriilor colective, ce activează în zonele rurale. Este necesară transformarea lor în gospodării țărănești sau alte structuri corporative cu un sistem eficient de management.

În proprietatea statului vor rămâne întreprinderile ce asigură progresul tehnico-științific în ramurile producției semincere, creșterea animalelor de prăsilă, etc.

Privatizarea proprietății la întreprinderile de prelucrare s-a finalizat. În perioada de privatizare este necesară crearea unor noi forme organizatorice de gospodărire, apte de a concentra resursele financiare pentru soluționarea problemelor de durată lungă și medie.

Comasarea capitalului bancar și industrial în companii de holding și grupuri financiar-industriale, prin intermediul restructurării întreprinderilor, va permite sporirea eficienței producției și competitivitatea produselor finite ale CAI.

În scopul asigurării condițiilor necesare pentru gestionarea producerii, procurării, transportării, păstrării și prelucrării producției agricole, se creează diverse formațiuni economice agroindustriale: societăți pe acțiuni, firme agricole, întreprinderi științifice de producție, uniuni, întreprinderi mixte.

Una din măsurile de soluționare de către stat a problemei datoriilor întreprinderilor agricole, poate fi aplicarea unui mecanism de prelevare de la ele, a acțiunilor întreprinderilor prelucrătoare în contul stingerii datoriilor lor către bugetul de stat, cu formarea ulterioară a pachetelor de acțiuni care vor fi vândute investitorilor strategici.

Politica structurală trebuie implementată prin următoarele măsuri:

- întărirea disciplinei financiare, implementarea procedurilor de falimentare a întreprinderilor cu grad scăzut de viabilitate;
- dezvoltarea mecanismelor de alternativă și a altor posibilități de restructurare a întreprinderilor agricole;
- stabilirea unui control eficient asupra respectării legislației antimonopol în sfera asigurării tehnico-materiale a agriculturii și prelucrării producției agricole, precum și în domeniul realizării ei;
- dezvoltarea bazei legislative pentru comasarea capitalului bancar și celui industrial în CAI.

Renovarea potențialului de producție al complexului agroindustrial

În procesul de restabilire a potențialului de producere e necesară evidențierea a două etape legate de asigurarea reformei structurale. La prima etapă produsele de bază exportate rămân a fi semifabricatele și materia primă agricolă. În special – strugurii și produsele vinicole, fructele, legumele, tutunul, produsele de tutunărit, o cantitate limitată de ulei vegetal și zahăr. În aceste condiții exportul și importul majorității produselor animaliere este nerentabil.

În faza a doua, odată cu acumularea mijloacelor financiare proprii și atragerea altor surse pentru restructurarea economiei, însușirea sistemului de marketing al fabricării produselor ieftine, dar laborioase, urmează să fie înlocuită cu implementarea tehnologiilor avantajoase, cu un complex de mașini moderne în agricultură și industria de prelucrare.

Nivelul tehnologic al producției agro-industriale va fi determinat de conjunctura real stabilită pe piața muncii și cea a capitalului, fapt, ce necesită revizuirea conceptului anterior existent de asigurare tehnică a complexului agro-industrial.

În condițiile actuale stabilite în sferele CAI e necesară implementarea unor tehnologii cu volum redus al investițiilor capitale și consum minimal energetic, aprobate de știință și practică, în anii precedenți, inclusiv în baza energiei solare, eoliene, forței de tracțiune a animalelor și altor surse energetice tradiționale.

În aspect organizatoric, toate ramurile producției agro-industriale necesită evitarea formelor de producție cu caracter de proporții mari, bazate pe proprietatea monopolistă a statului, fapt ce va crea posibilitatea însușirii unor complexe economice tehnologic mai eficiente.

În cultura plantelor și ramura animalieră, de rând cu utilizarea complexelor de mașini și mecanisme, ce asigură introducerea tehnologiilor industriale, este necesară implementarea unor mijloace tehnice cu scopul mecanizării în gospodăriile țărănești și în colectivele de producție puțin numeroase a celor mai dificile lucrări manuale.

Renovarea potențialului de producție a ramurilor industriei, transportului, construcției capitale, comerțului, comunicațiilor, sferei de deservire socială, va aduce la sporirea migrației populației rurale apte de muncă spre centrele industriale ale republicii. O parte din populația încadrată în producerea agricolă își va orienta activitatea de muncă în alte sfere decât cea

agricolă (deservirea social comunală a satului), care va prinde viață odată cu normalizarea stării de lucruri în ramurile de producere materială.

Pentru plasarea completă în câmpul muncii a populației rurale e necesară dezvoltarea producției cu cerere sporită pe piețele internă și externă, și sporirea capacităților de prelucrare a materiilor prime, de păstrare și transportare a producției.

În așezămintele rurale se cere realizarea unui complex de măsuri în scopul dezvoltării producției industriale auxiliare. Pe lângă producția auxiliară tradițională și meșteșugărit, în localitățile rurale ar trebui să se promoveze și producțiile mai complexe tehnologice – textilă, ce a materialelor de construcție, constructoare de mașini și altele.

Scopul politicilor sociale și economice ale Guvernului vor fi sporirea fluxului de capital străin în localitățile rurale. În acest scop se va continua lucrul de racordare a bazei legislative la standardele mondiale, de familiarizare a potențialilor investitori prin intermediul centrelor de business cu posibilitățile republicii în privința dezvoltării producției, ce necesită investiții directe și indirecte. Pentru accelerarea atragerii capitalului în localitățile rurale, se intenționează crearea a câtorva zone economice libere în raioanele de frontieră.

Renovarea potențialului de producție a complexului agroindustrial presupune luarea următoarelor măsuri:

- implementarea tehnologiilor cu investiții capitale și consum redus de energie;
- crearea unui sistem alternativ de creditare în agricultură;
- sporirea productivității și eficienței producției agricole prin intermediul dezvoltării unor resurse de muncă mobile și ușor adaptabile;
- atragerea capitalului străin pe calea formării zonelor economice libere și parcurilor tehnologice.

Politica agro-economică externă

Comerțul internațional cu produse alimentare și materie primă agricolă se redresează treptat, în conformitate cu cerințele economiei orientate spre piață.

În perioada 1998-2000 treptat se vor anula limitările exportului mărfurilor alimentare și materiei prime agricole. Acordurile interstatale de furnizări în țările CSI, vor fi înlocuite prin comerțul la prețuri libere. Va continua liberalizarea activității de import inclusiv și a importului mijloacelor de producție pentru CAI.

Dezvoltarea colaborării cu țările CSI se va efectua pe calea participării Moldovei la lucrările Consiliului Interguvernamental pentru problemele complexului agroindustrial și organizarea pieței agrare unice, utilizarea mecanismelor de reglare interstatală și realizarea programelor comune, crearea corporațiilor în sfera producerii, prelucrării și comerțului producției agricole.

Pentru integrarea în comerțul internațional se vor efectua reformele instituționale necesare. În faza finală a acestor reforme Moldova va deveni membru al Organizației Mondiale a Comerțului.

Politica economică externă trebuie să se bazeze pe următoarele măsuri:

- tratative în privința regimului comerțului liber cu țările alăturate Acordului Central-european de Comerț;
- participarea Moldovei la lucrările Consiliului Interguvernamental pe problemele CAI a țărilor CSI;
- revizuirea tarifelor și regimurilor comerțului exterior cu scopul creării unui sistem eficient și mai puțin birocratizat;
- tratativele cu comunitatea europeană privitor la statutul de membru asociat.

Administrarea complexului agroindustrial

Organul central al administrării complexului agroindustrial este Ministerul Agriculturii și Alimentației. Administrarea complexului agroindustrial se bazează pe delimitarea separării administrării de stat și economice la toate nivelurile, neimplicarea statului în activitatea economică a agenților economici, acordarea acestora dreptului de a crea organe economice și sociale.

Funcțiile organelor administrării de stat se limitează în general la următoarele:

- coordonarea și controlul politicii economice și tehnologice, respectarea standardelor, controlul veterinar, protecția plantelor, controlul fondului semincer, munca de selecție a animalelor, folosirea rațională a fondului funciar și a fondurilor fixe;
- asigurarea sferei de deservire, informării privitor la piețele externe și interne, ajutorul științifico-consultativ, pregătirea și ridicarea calificării cadrelor;
- analiza, monitorizarea, generalizarea și evidențierea cauzelor și urmărilor schimbărilor în dezvoltarea economică a complexului agroindustrial.

În viitor se va extinde auto-administrarea producătorilor de mărfuri, care, uniți în baza consimțământului liber, vor crea din contul mijloacelor proprii organe administrative, ce vor apăra interesele lor. În fiecare sub-complex de producere vor fi create asociații ale producătorilor de mărfuri.

Sporirea eficienței administrării publice în agricultură se va baza pe luarea următoarelor măsuri:

- adaptarea funcțiilor de administrare ale Ministerului Agriculturii și Alimentației către cerințele economiei de piață;
- reformarea sistemului de instruire agrară la toate nivelurile;
- formarea rețelei firmelor de implementare și consultanță;
- raționalizarea sistemului organizațiilor științifice de cercetări în domeniul agriculturii.

Dezvoltarea socială și culturală a satului

Baza politicii sociale rezidă în asigurarea unui nivel înalt de trai al tuturor păturilor sociale ale populației rurale, reproducției sale lărgite, crearea unui mediu favorabil de trai al locuitorilor de la sate.

Reformele social-culturale la sat necesită să fie orientate spre renașterea și dezvoltarea tradițiilor național-culturale și istorice, întărirea sănătății morale și fizice a lucrătorilor de la sate, cultivarea în societate a unui sentiment de respect profund față de munca țăranului.

Prin credite și subsidii urmează de a stimula construcția comunală și dezvoltarea gospodăriilor tinerilor familii din localități rurale, practica lucrului casnic a femeilor, copiilor și persoanelor în vârstă, producerea mijloacelor de mecanizare a lucrului manual.

Este necesară revizuirea repartizării mijloacelor din bugetele de stat și locale pentru menținerea infrastructurii sociale, asigurarea funcționării fără întrerupere a școlilor, organizațiilor de iluminare culturală și medicale. Urmează de a acorda înlesniri întreprinderilor și organizațiilor, ce activează în domeniul construcțiilor obiectelor infrastructurii sociale în localitățile rurale.

Politica socială de stat trebuie să fie îndreptată spre realizarea programelor mari de creare a obiectelor sferei ocrotirii sănătății, dezvoltarea sistemelor de alimentare cu apă, gazificare, telefonizare, construcția rețelei republicane de drumuri, accelerarea dezvoltării infrastructurii sociale a raioanelor de sud.

Organele administrației locale urmează să creeze fonduri sociale de dezvoltare a satului din contul alocațiilor benevole, a întreprinderilor, organizațiilor, gospodăriilor țărănești, predestinate

pentru construcția și întreținerea școlilor, spitalelor, instituțiilor preșcolare, sistemelor locale de alimentare cu apă și altor obiecte.

Transpunerea în viață a politicii social-agrare presupune:

- realizarea măsurilor pentru micșorarea impactului antropogen asupra mediului înconjurător (formarea zonelor de protecție a naturii, rezervațiilor naturale, barajelor artificiale de apă);
- înăsprirea controlului asupra stării sanitare a localităților rurale;
- acordarea înlesnirilor întreprinderilor, ce practică activități investiționale în localitățile rurale, ce duc la crearea unor noi locuri de muncă;
- dezvoltarea administrării locale, inclusiv prin formarea rețelei de organizații neguvernamentale în localitățile rurale.

Creșterea rolului statului în promovarea reformei agrare, stabilirea relațiilor noi de piață în complexul agroindustrial, de altfel foarte important pentru Moldova, va oferi posibilitatea de a accelera ieșirea țării din criza economică și a da un impuls dezvoltării economiei.

De măsura în care se vor bucura de succes reformele complexului agroindustrial, funciară și a dezvoltării sectorului rural, - vor fi determinate, în fond, rezultatele realizării strategiei de dezvoltare a țării în ansamblu.

4.7 Susținerea antreprenoriatului și micului business

Antreprenoriatul și micul business sunt componentele principale ale economiei naționale, care creează noi locuri de muncă, venituri ale populației, ale bugetelor de stat și locale.

În perioada 1991-1997 antreprenoriatul nu a beneficiat de susținerea necesară din partea statului, în ciuda existenței cadrului legislativ respectiv și a unui program de stat.

Pentru anii 1998-2000 a fost elaborat proiectul noului Program de stat de susținere a micului business, care înființează un sistem de colaborare între antreprenori și stat, inclusiv modificări în legislație, lărgirea listei genurilor de activități prioritare, pe care le pot practica agenții micului business ce beneficiază de asistență din partea statului.

În această listă se propune de a include întreprinderile, care: produc mărfuri de primă necesitate, utilizează resurse locale și surse energetice netradiționale, materie primă secundară și deșeuri de producție de la alte întreprinderi, efectuează exportul producției proprii; produc mașini și utilaj flexibil, compact și modular pentru întreprinderile mici, microîntreprinderile și întreprinderile inovatoare mici, care elaborează și implementează în producție rezultatele lucrărilor științifice de cercetare și experimentare aplicate, acordă servicii medicale pentru deservirea invalizilor, pensionarilor și altor pătri vulnerabile ale populației, editează manuale pentru școli, licee, instituții de învățământ superior.

Sistemul susținerii de către stat a micului business prevede:

- elaborarea bazei de drept normative;
- formarea infrastructurii de susținere a micului business;
- susținerea financiară;
- susținerea tehnică de producție;
- crearea sistemului de protecție de stat și susținere socială.

Elaborarea bazei normative prevede continuarea formării unei baze legislative stabile și transparente, care să permită simplificarea și facilitarea înregistrării și lichidării lor, acordarea licențelor pentru activitatea antreprenorială, obținerea în arendă sau în proprietate de către micile

întreprinderi a utilajului, încăperilor, sectoarelor de pământ, participarea micilor întreprinderi la livrarea producției proprii pentru necesitățile statului. În acest scop, în corespundere cu condițiile schimbate vor fi introduse propuneri pentru modificarea și completarea Legii "Cu privire la susținerea și protecția micului business" și Legea "Cu privire la achiziționarea mărfurilor, lucrărilor și serviciilor pentru necesitățile statului", partea ce se referă la introducerea cotei obligatorii pentru comanda de stat, destinată agenților micului business, adoptarea legilor "Cu privire la brevetul antreprenorial", "Cu privire la Camera de Comerț și Industrie a Republicii Moldova". Cu scopul diminuării poverii fiscale a micului business și creării condițiilor legalizării tranzacțiilor tenebre este necesară introducerea unor modificări în Codul Fiscal.

Formarea infrastructurii de susținere a micului business presupune formarea unei rețele de întreprinderi și organizații speciale, care să presteze pentru antreprenori diverse servicii la înregistrarea și funcționarea întreprinderilor.

Pentru realizarea politicii statului în domeniul micului business, coordonarea activității organizațiilor de stat și nestatale în acest domeniu, concentrarea mijloacelor alocate din diverse surse pentru susținerea antreprenoriatului, concursul la acordarea asistenței financiare pentru agenții micului business prin creditare avantajoasă, acordare de subvenții și garanții va fi **creată Agenția Națională pentru Dezvoltarea Micului Business**. Pentru efectuarea susținerii financiare de către stat a micului business vor fi create **Banca pentru Dezvoltare și Investiții** și **Banca Ipotecară**. Agenția Națională pentru Dezvoltarea Micului Business va purta răspundere pentru asigurarea asistenței investiționale și de finanțare-credite. Activitatea sa trebuie să fie coordonată de Ministerul Economiei – prin Colegiul acestuia – cu ministerele și departamentele guvernului, Camera de Comerț și Industrie a Republicii Moldova, organele teritoriale, asociațiile de antreprenori, patronatul și sindicatele de ramură, țările-donatoare.

Susținerea instituțională include crearea incubatoarelor business, centrelor business, societăților de creditare reciprocă, societăților de asigurare reciprocă, firmelor consulting, zonelor antreprenoriatului liber, parcurilor industriale, tehnologice, științifice și inovaționale, companiilor de leasing și de franchizing. În orașe și centrele raionale vor fi create structuri ce vor acorda antreprenorilor serviciile necesare.

Asigurarea informațională se va efectua prin crearea centrelor informaționale și de consulting în or. Chișinău și a secțiilor respective în alte orașe ale republicii. Unul din aceste centre trebuie să fie inclus în sistemul european al centrelor informaționale, iar altul va fi orientat spre satisfacerea cerințelor antreprenorilor din interiorul țării. Accesul la banca de date se preconizează a fi simplu și neîmpovărat pentru antreprenori.

În centrele informaționale antreprenorilor li se vor acorda servicii legate de informația comercială, cu adresă directă, statistică, informația privind proiectele de investiții, înregistrarea întreprinderilor, marketingul, aprovizionarea tehnico-materială și realizarea producției, colaborarea de afaceri, operațiunile financiare, găsirea capacităților de producție, ducerea evidenței contabile și întocmirea dărilor de seamă, folosirea poștei electronice etc.

Este necesar de organizat o rețea de școli de business pentru acordarea ajutorului practic antreprenorilor la crearea întreprinderilor noi și folosirea eficientă a posibilităților întreprinderilor în funcțiune, pentru elaborarea și realizarea unor programe de învățământ privind managementul, marketingul, finanțele, evidența contabilă și relațiile economice externe.

Asistența financiară. Rețeaua de antreprenoriat poate fi lărgită în baza unor modificări și completări în actele normative și de drept, care să permită:

a) neaplicarea taxei pe valoare adăugată, precum și a taxei vamale la utilajul importat pentru propria întreprindere, indiferent de termenul de livrare și sursa de finanțare, pentru utilajul medical și medicamente;

b) scutirea de impozite a mijloacelor investitorilor alocate pentru dezvoltarea producției, cercetările științifice și de proiectare-experimentare, precum și a beneficiului întreprinderilor alocat pentru dezvoltarea producției, crearea și folosirea obiectelor proprietății industriale;

c) reexaminarea facilităților fiscale acordate prin Legea "Cu privire la susținerea și protecția micului business" în sensul includerii întreprinderilor mijlocii, reducerea impozitului pe beneficiul agenților micului business până la 15-20%, în dependență de producția fabricată. Un asemenea mecanism va stimula dezvoltarea antreprenoriatului și transvazarea capitalului în sfera producției; scutirea agenților micului business de plata impozitului pe beneficiu în primii 2 ani la următoarele genuri de activitate: fabricarea mărfurilor alimentare, fabricarea preparatelor medicale, producerea tehnicii medicale, fabricarea articolelor cu destinație medicală, fabricarea produselor de panificație, producerea mărfurilor industriale pentru copii și elevi. În anul al treilea și al patrulea de funcționare întreprinderile sus-menționate trebuie să plătească impozitul pe beneficiu respectiv la nivel de 25 și 50% din taxa de bază, dacă încasările de la genurile de activitate enumerate vor constitui mai mult de 90% din suma totală a încasărilor de la realizarea producției (lucrărilor, serviciilor) proprii. Facilitățile menționate nu pot fi extinse asupra întreprinderilor create pe baza întreprinderilor și a subdiviziunilor acestora reorganizate sau lichidate. Se recomandă de asemenea scutirea agenților micului business de impozitul pe imobil în primul an de activitate după înregistrare, cu excepția întreprinderilor create pe baza întreprinderilor și a subdiviziunilor acestora reorganizate sau lichidate; nemodificarea impozitelor în primii 4 ani de la momentul înregistrării întreprinderii mici. Dacă după înregistrare impozitele au fost majorate, întreprinderea mică trebuie să plătească impozitele în cuantumurile ce au fost stabilite la momentul înregistrării. Dacă impozitele au fost reduse, apoi, respectiv, întreprinderile mici vor plăti impozitele cu taxe reduse;

d) acordarea facilităților și compensarea parțială organizațiilor creditare a veniturilor neobținute la acordarea pentru agenții micului business a creditelor pe termene de la 1 până la 3 ani prin concurs în condiții avantajoase;

e) acordarea pentru agenții micului business a dreptului de a aplica amortizarea accelerată a fondurilor fixe de producție în mărime de 2 ori depășind normele stabilite. De rând cu aplicarea amortizării accelerate, în primul an de funcționare întreprinderii urmează a i se acorda dreptul de a trece la pierderi ca defalcări de amortizare 50% din valoarea inițială a mașinilor și utilajelor cu termenul de exploatare mai mare de trei ani;

f) acordarea garanțiilor și cheazășilor la eliberarea creditelor de către băncile comerciale;

g) compensarea parțială a mijloacelor companiilor de asigurare în cazul asigurării de către acestea a microîntreprinderilor și întreprinderilor mici în condiții avantajoase;

h) susținerea asociațiilor de întreprinderi de producție și inovaționale în cazul că acestea sunt create pe baze non-profitabilă;

i) amplasarea, prin concurs, a nu mai puțin de 30% din comanda de stat de achiziție a mărfurilor și serviciilor pentru necesitățile statului la agenții micului business;

j) acordarea de ajutor agenților micului business la organizarea societăților de creditare reciprocă și asigurare reciprocă;

k) susținerea activității de export;

l) acordarea de ajutor la instruirea personalului și ridicarea nivelului de calificare al acestuia;

m) stimularea cooperării între firme și a cooperării dintre firmele mari și agenții micului business;

n) aplicarea unor cote reduse a plăților de arendă pe parcursul primilor doi ani de activitate în cadrul următoarelor instituite ale infrastructurii micului business: incubatoarelor antreprenoriale și inovaționale, firmelor venture, companiilor leasing, centrelor informaționale.

Asistența tehnică de producție va fi realizată în următoarele domenii: dotarea micilor întreprinderi cu utilaj și tehnologii moderne în cadrul procesului de conversiune, crearea companiilor leasing, transmiterea către întreprinderile mici a noilor tehnologii și "know-how", acordarea ajutorului pentru întreprinderile mici la certificarea producției pentru ieșirea pe piața internațională, crearea incubatoarelor business, a centrelor tehnologice de producție și inovaționale, a tehnoparcurilor, crearea pe suprafețele de producție libere ale întreprinderilor industriale ce aparțin statului și societăților pe acțiuni industriale, în care statul deține pachetul de control al acțiunilor, a unei rețele de întreprinderi mici de subantrepriză.

Crearea sistemului de protecție de stat și susținere socială preconizează acordarea de ajutor pentru firmele și serviciile de securitate specializate, care efectuează o serie de măsuri pentru combaterea criminalității, racket-ului, corupției și infracțiunilor economice, precum și pentru firmele ce asigură integritatea bunurilor antreprenorilor. Toate acestea vor contribui la ridicarea gradului de securitate a antreprenorului și a ameliora credibilitatea lor către stat, ca garant al dezvoltării libere a antreprenoriatului.

Vor fi susținute acele organizații ale antreprenorilor, activitatea cărora este orientată spre apărarea intereselor legitime ale lucrătorilor din sfera micului business. Este prevăzută susținerea mijloacelor de informare în masă ce propagă experiența de muncă a antreprenorilor, problemele și necesitățile lor. Se preconizează organizarea unor concursuri pentru cel mai bun antreprenor și expoziții – iarmaroace de producție fabricată la întreprinderile mici, acțiuni filantropice.

Se prevede înăsprirea cerințelor și intensificarea controlului asupra activității funcționarilor de stat care lezează drepturile legitime și interesele antreprenorilor.

Realizarea Programului dat și a măsurilor respective se va efectua în conformitate cu legislația în vigoare din contul următoarelor **surse de finanțare**:

- mijloacele în volum de cel puțin 1% din partea de venituri a bugetului de stat;
- mijloacele încasate de la privatizare;
- asistența tehnică străină obținută de către Guvernul Republicii Moldova.

Estimarea eficienței de la realizarea Programului se caracterizează prin următorii indici:

la 1 leu fonduri garantate și resurse creditare din mijloacele alocate de la bugetul de stat se implică 3-4 lei investiții și credite preferențiale, obținute de la instituțiile financiare locale și străine;

în calitate de noi institute financiare vor fi create 2 fonduri de acordare a garanțiilor și susținute 2-3 companii leasing;

va fi asigurată creșterea cu 5-10% a cantității de mărfuri autohtone pentru piața internă;

vor apărea circa 5 mii de noi agenți ai micului business, în primul rând în sfera de prelucrare, desfacere și păstrare a produselor agricole, mica industrie, gospodăria urbană (locativ-comunală), artizanat – cu implicarea șomerilor, femeilor neangajate în câmpul muncii și tineretului;

vor fi create obiecte complexe ale infrastructurii: agenții, incubatoare ale businessului, tehnoparcuri;

va fi încheiată în temei formarea seturilor de acte normative pentru a asigura dezvoltarea micului business.

Realizarea măsurilor prevăzute în Program va contribui la efectuarea unor schimbări pozitive în sfera micului business și a economiei în ansamblu, ceea ce către începutul anului 2000 va permite:

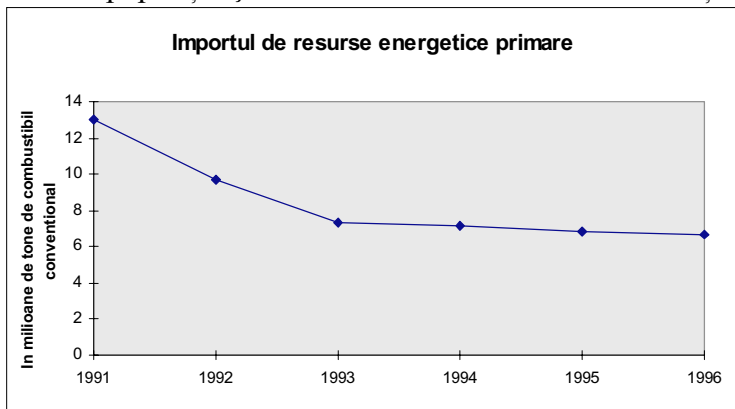
reducerea tensionării sociale prin crearea a circa 10-15 mii locuri de muncă; extinderea bazei impozabile, ridicarea gradului de colectare a impozitelor de la întreprinderile mici și microîntreprinderi până la nivelul de 90-95%; reducerea nivelului comerțului tenebru din sfera micului business și legalizarea suplimentară, prin aceasta, a unor produse și servicii în sumă de 100-120 milioane lei; crearea condițiilor necesare pentru trecerea micului business la un nivel calitativ nou, consolidarea potențialului intern, ieșirea pe piața externă și promovarea comerțului exterior.

Către anul 2000, când ponderea sectorului privat va constitui nu mai puțin de 60% din PIB, va apare necesitatea elaborării unui nou program de susținere a antreprenoriatului.

4.8 Sectorul energetic

Situația actuală și problemele

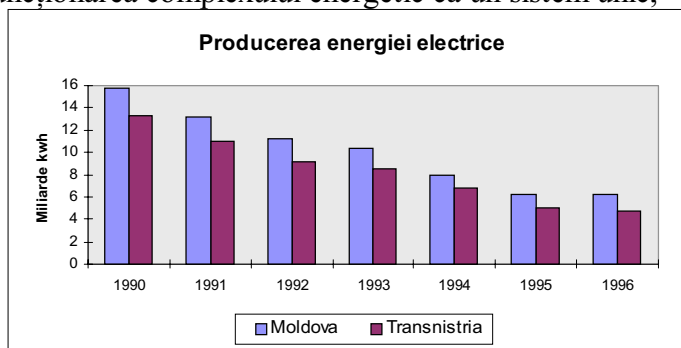
Energetica, cu o cotă de 15% în structura producției industriale, asigură sectorul productiv cu energie electrică, termică și gaz. Densitatea înaltă a populației și concentrării economice a teritoriului țării determină volumele destul de mari ale consumului de agenți energetici în sectorul comunal. În general, funcționarea complexului energetic condiționează securitatea energetică a țării. Moldova importă 90 % din resursele energetice prime, în structura cărora predomină gazul natural (aproximativ 60% în 1997). Creșterea prețurilor la agenții energetici, criza sferei de producție, reducerea veniturilor populației explică micșorarea aproape dublă în anii 90 a importului de resurse energetice primare.

Până în anul 1997 sectorul energetic al Republicii Moldova a fost reprezentat de cinci întreprinderi de stat: Compania "Moldenergo", ce asigură furnizarea în republică, producerea și alimentarea consumatorilor cu energie electrică; concernul "Moldovagaz", ce asigură furnizarea în republică și alimentarea consumatorilor cu gaz; societatea pe acțiuni "Tirex-Petrol", ce furnizează în republică și asigură consumatorii cu produse petroliere; asociația republicană de producție "Termocomenergo" și societatea pe acțiuni "Termocom" asigură producerea și alimentarea cu energie termică a consumatorilor. Patru din acestea sunt monopoliste în domeniul respectiv și doar societății pe acțiuni "Tirex-Petrol", în pofida faptului, că ocupă o mare parte a pieței, i se face concurență din partea companiilor particulare. Prevalarea proprietății de stat în sectorul energetic, conservatismul lui, a adus la faptul, că energetica a devenit factorul, ce frânează ieșirea din criză.

Producerea energiei electrice este efectuată de către stațiile electrice ale sistemului energetic unic, incluzând stațiile bloc ale combinatelor de zahăr, cu puterea totală stabilită de aproximativ 3000 MW. Alimentarea cu energie termică a sectorului comunal și de producție se efectuează în țară de la C.T.E. și cazangerii, construite în orașe mari și localități. În anii '90 se observă tendința instalării mijloacelor individuale de încălzire a apartamentelor, chiar dacă încălzirea centralizată e recunoscută în practica mondială ca fiind mai economicoasă. Puterea totală a surselor de alimentare termică centralizată este de 9,7 mii Gcal/h.

Starea de criză a economiei s-a reflectat asupra micșorării volumelor de producere a energiei electrice. Problema Transnistriei frânează funcționarea complexului energetic ca un sistem unic, deoarece 85% din energia electrică se produce la C.E.R.S. Cuciurgan. Între anii 1990-1996 producerea energiei electrice în republică s-a micșorat de trei ori. Din cele douăsprezece generatoare instalate la C.E.R.S. Cuciurgan funcționează doar trei. Toate generatoarele stației au depășit resursele de funcționare, fapt care amenință apariția situațiilor de avarie; modernizarea lor necesită investiții de peste 140 milioane dolari SUA. În condițiile creșterii nesiguranței și a prețurilor asigurării cu energie electrică centralizate agenții economici trec la surse autonome – stații diesel. În anii 1996-1997 au fost introduse în funcție 136 de astfel de stații cu puterea totală de 8,9 MW.

În decursul anilor 1990 Moldova s-a transformat dintr-o țară exportator al energiei electrice într-un importator. Dacă în anii optzeci 40% din energia electrică era exportată în Bulgaria și România, astăzi Moldova importă din Ucraina 30-40% din energia electrică consumată. Conexiunea sistemului energetic al Moldovei la sistemele energetice ale Bulgariei, Ucrainei și României se realizează prin rețele de tensiune înaltă.

Cauzele ritmurilor lente ale reformei în sectorul energetic: nedorința de a majora nivelul mediu al tarifelor pentru agenții energetici din considerente, că aceasta poate duce la creșterea inflației; reținerea creșterii tarifelor la agenții energetici pentru populație pe motiv de cauză socială și politică; teama de a deregla asigurarea energetică a țării; insuficiența de voință politică pentru acceptarea deciziei de demonopolizare și privatizare a întreprinderilor sectorului energetic, pe de o parte, ca monopolist natural, iar pe de alta – ca un sector atractiv pentru investitorii particulari.

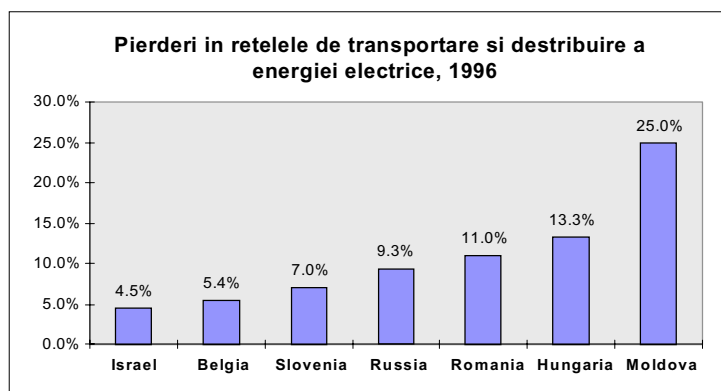
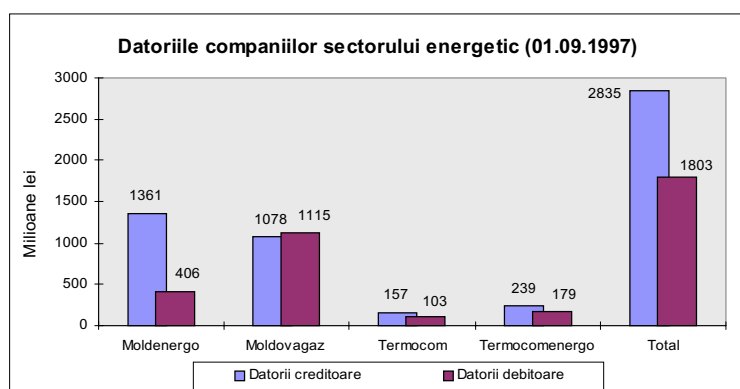
Ca rezultat al târăgănării reformelor în sectorul energetic, are loc creșterea datoriilor debitoare și creditoare în energetică și sporirea decalajului dintre ele. Cauza e nivelul scăzut al tarifelor la agenții energetici, ce nu acoperă cheltuielile de producție ale întreprinderilor. Guvernul a adoptat (1997) hotărârea despre introducerea tarifelor noi majorate, care își așteaptă încă adoptarea de către Parlament.

Diferența dintre datoriile debitoare și creditoare ale companiilor energetice constituie mai mult de 1 miliard de lei; luând în considerație posibilitățile reale de colectare a datoriilor debitoare, această sumă e posibil să se dubleze. Datoriile externe ale republicii pentru agenții energetici a atins cote extrem de mari – aproximativ 350 milioane USD către RAO "Gazprom" pentru gaz și aproximativ 50 milioane USD Ucrainei pentru energie electrică. Dincolo de starea financiară dificilă a întreprinderilor sectorului energetic, se aplică o presiune administrativă în scopul asigurării cu resurse energetice pe gratis a agenților economici, inclusiv a unui șir de întreprinderi nesolvabile.

Situația financiară nesatisfăcătoare din complexul energetic, a adus la faptul, că în ultima decenii n-au fost făcute investiții importante în acest sector. Ca rezultat, o mare parte a utilajului este uzată: durata de funcționare a 60% din fondurile fixe depășește 21 de ani, 40% – 26 de ani. Pentru producerea unui kW/oră sunt cheltuite de 2-3 ori mai mult combustibil convențional decât la întreprinderile vest-europene.

Productivitatea Companiei "Moldenergo" este destul de mică – 80 de clienți sunt deserviți de un singur angajat, în comparație cu raportul de 1:145, tipic pentru experiența europeană. Pierderile tehnice și furturile de energie depășesc 25% din consumul total.

Calitatea serviciilor prestate în sectorul energetic este la un nivel scăzut. Tensiunea și frecvența curentului alternativ în rețele nu satisface cerințele tehnice, fapt ce duce la ieșirea din funcțiune a utilajului tehnologic și de uz casnic. Deconectările frecvente de energie la întreprinderi, la sate, într-un șir de orașe, a devenit un fenomen cotidian. Sunt deconectați până și consumatorii, ce achită la timp plata pentru energie. Din această cauză întreprinzătorii nu respectă contractele,

companiile străine nu-și asumă riscul de a investi mijloace într-o economie incapabilă de a asigura protecția energetică a producției.

Factorii de bază ce caracterizează situația de criză din sectorul energetic:

- Nivelul scăzut de colectare a plăților de la consumatori a rezultat în datorii debitoare cronice, cea mai mare parte a cărora revine organizațiilor/instituțiilor bugetare și întreprinderilor de stat;
- O mare parte a plăților pentru energie este efectuată prin tranzacții barter și achitări reciproce (la fosta C.S. "Moldenergo" – 60-65% din totalul tranzacțiilor, "Moldova-gaz" – circa 70%, "Termocomenergo" – 75-85%), ceea ce reduce nivelul efectiv al colectărilor;
- Tarifele la energia electrică, termică și gaze atât pentru populație cât și pentru consumatorii industriali nu acopereau cheltuielile necesare asigurării viabilității economice a sectorului electroenergetic. Aceasta, de rând cu necolectările, pierderile și furturile a condus la faptul că datoriile creditoare neacoperite de cele debitoare în sectorul electroenergetic depășesc 2/3 din totalul datoriilor;
- Nivelul tarifului real este în practică redus semnificativ față de cel stabilit din cauza multiplelor privilegii acordate diferitor categorii de consumatori;
- Pierderile tehnice și furturile considerabile de energie electrică din rețea (1/4 din toată energia electrică livrată) sunt cauzate de echipamentul învechit, de lipsa întreținerii permanente a acestuia precum și de nivelul insuficient de monitorizare și control al sistemului;
- Lipsa unor sisteme transparente de management financiar și contabil generează pierderi ascunse, care în prezent nu pot fi determinate;
- Tarifele sunt supuse diferitor revederi care au drept rezultat reducerea economic nejustificată a acestora din raționamente social-politice;
- Posibilitatea întreprinderilor sectorului energetic de a deconecta de la rețea neplătitorii este limitată de deciziile politice, care împiedică implementarea practicilor comerciale normale.

Soluționarea problemelor ce țin de activitatea eficientă a sectorului energetic este posibilă numai în condițiile reformării și deschiderii lui spre competiție, atragerii și încurajării investițiilor. Aceste obiective pot fi realizate prin privatizarea și restructurarea întreprinderilor respective, proces inițiat în 1997.

Reorganizarea sectorului energetic

În anul 1997 a fost demarat procesul de decentralizare și corporatizare a sectorului electroenergetic. Compania de stat "Moldenergo" a fost divizată după principiul funcțional în întreprinderi de generare, distribuție, transport.

Corporatizarea subdiviziunilor fostei companii de stat "Moldenergo" prevede stabilirea unor relații comerciale noi între agenții pe piața electroenergetică, care necesită ajustări ale cadrului legislativ și un organ de reglementare ce ar arbitra aceste relații.

În cazul sectorului de gaze nu se va proceda la o decentralizare, ci la comasarea întreprinderilor existente de distribuție și transport într-o singură societate pe acțiuni.

Sectorul termoelectric va fi trecut în proprietate municipală.

În anul 1998 va lua sfârșit divizarea Societății pe Acțiuni "Tirex-Petrol" în întreprinderi independente și privatizarea lor.

Luând în considerație caracterul de durată a reformei sectorului energetic, este necesar de a elabora un program guvernamental de reorganizare și re tehnologizare a sectorului energetic pe perioada de până în anul 2005.

Cadrul legislativ și instituțional. Începând cu anul 1997 în Moldova se formează cadrul legislativ de dezvoltare pe termen lung a complexului energetic. În acest context au fost elaborate circa 10 legi și documente normative. Pentru implementarea lor este necesar un suport instituțional.

Agencia Națională pentru Reglementare în Energetică (ANRE) a fost creată în august 1997 fiind concepută ca principalul organ de reglementare a relațiilor dintre agenții pieței energetice. Funcțiile de bază ale ANRE sunt: eliberarea licențelor pentru activitățile ce țin de producerea, transportarea și serviciile de dispecerat, distribuția, furnizarea, importul și exportul energiei; reglementarea tarifelor pentru produsele și serviciile energetice; asigurarea protecției drepturilor consumatorilor produselor și serviciilor energetice; promovarea competiției pe piața energetică.

Vor fi aprobate legile cu privire la energia electrică și cu privire la gaze, care vor servi drept acte legislative de bază ale reglementării relațiilor dintre operatorii pieței energetice și vor legifera statutul de independență a organului de reglementare.

În scopul reglementării activităților de pe piața energetică va fi elaborat codul operațional.

Privatizarea sectorului energetic. Privatizarea reprezintă o posibilitate pentru revitalizarea rapidă a sectorului și asigurarea consumatorilor cu energie și resurse energetice într-un mod fiabil și eficient, la costuri minime.

Vor fi privatizate, începând cu anul 1998, opt întreprinderi electroenergetice – trei întreprinderi de generare și 5 întreprinderi de distribuție a energiei electrice, întreprinderile create în urma divizării Societății pe Acțiuni “Tirex-Petrol”. În scopul stingerii datoriilor pentru gaze se va proceda la transferarea unei părți din acțiunile statului în întreprinderea pentru transportarea și distribuția gazelor în posesia Societății pe Acțiuni Ruse “Gazprom”.

Principalele obiective ale privatizării întreprinderilor sectorului electroenergetic sunt:

- obținerea unui volum maxim de resurse financiare necesare statului;
- sporirea fiabilității și calității produselor și serviciilor energetice;
- atragerea investițiilor de capital pentru reabilitarea / expansiunea sectorului electroenergetic;
- îmbunătățirea eficienței de exploatare a sectorului și a gestionării întreprinderilor prin atragerea experienței manageriale și lansarea competiției în sectorul electroenergetic.

Strategia privatizării întreprinderilor electroenergetice este bazată pe obiectivele ce urmează a fi atinse și experiența mondială.

Investitorilor strategici li se va propune pachetul de la 50%+ 1 până la 90% acțiuni cu drept de vot. În funcție de starea financiară și tehnică a întreprinderii, se vor oferi diverse proporții de participare a investitorilor strategici în capitalul social.

Colectivelor de muncă ale societăților li se vor propune până la 10% din acțiuni la preț redus de până la 10 % față de cel plătit de investitorul strategic cu posibilitatea achitării în rate, în termen de 3 ani.

Acțiunile rămase în posesia statului vor fi expuse la licitație, inclusiv la Bursa de Valori, cu oferirea dreptului prioritar de procurare investitorilor strategici.

În scopul realizării obiectivului de maximizare a veniturilor de la privatizare trebuie să se efectueze o restructurare a bilanțului întreprinderilor acțiunile cărora vor fi propuse spre vânzare.

Guvernul va prelua diferența dintre datoriile creditoare și debitoare ale acestor întreprinderi și va aproba mecanismul de gestionare a fondului datoriilor preluate.

Drept sursă principală de finanțare a cheltuielilor ce țin de rambursarea datoriilor preluate vor servi tarifele la energia electrică și gaze, care vor include o marjă pentru deservirea datoriei externe, și alocațiile bugetare provenite din privatizare.

Conservarea energiei. Dat fiind că Moldova practic nu dispune de resurse energetice proprii și ținând cont de nivelul înalt al intensității energetice a produsului intern brut (majorarea de 1,5 ori, exprimată în tcc, pe perioada 1990-1997) problema de economisire a resurselor energetice a devenit critică.

Astfel e necesar ca până în anul 2005 să se ajungă la o reducere de 20% a intensității energetice a produsului intern brut prin:

- stimularea introducerii tehnologiilor enenergointensive;
- instalarea contoarelor la toți consumatorii (îndeosebi organizațiile bugetare)

- electrificarea parțială a căilor ferate;
- susținerea activităților Agenției naționale pentru conservarea energiei;
- ridicarea nivelului de termoizolare a clădirilor.

Introducerea mediului de competiție. În sectorul de produse petroliere și în furnizarea en-gros de energie electrică practic este deja creată competiția, accesul fiind reglementat prin licențe.

La nivel de furnizare en-detail introducerea competiției va fi posibilă în urma ajustării cadrului de reglementare. În decurs de 2-3 ani vor fi admiși (în bază de licență) furnizori ce nu dețin rețele electrice. Acești furnizori vor comercializa energia electrică la tarife nereglementate, consumatorii semnificativi având posibilitatea alegerii. Acest fapt va permite crearea competiției pe piața consumatorilor semnificativi de energie electrică.

Competiția va duce la creșterea eficienței exploatarei sectorului și în final la diminuarea tarifelor.

Noi investiții, diversificarea surselor de energie. Consolidarea stării financiare a întreprinderilor, asigurarea cadrului de reglementare adecvat și prezența interesului privat vor permite efectuarea investițiilor în sectorul energetic atât din surse interne ale întreprinderilor (profit), cât și din exterior (reutilizarea capacităților existente sau dezvoltarea de capacități noi).

Paralel cu investițiile private în distribuție și generare vor fi efectuate investiții în rețelele de tensiune înaltă pentru mărirea puterii maxime de transmitere.

Pentru îmbunătățirea aprovizionării cu produse petroliere va fi construit un terminal în portul Giurgiulești și o rețea pentru transportul lor.

În sectorul termoelectric vor fi efectuate următoarele modernizări:

- înlocuirea țevelor existente cu țevi acoperite cu poliuretan sau polietilenă cu termen de exploatare de 25-30 ani;
- instalarea contoarelor de energie termică la noduri și grupuri de consumatori casnici
- diversificarea surselor de obținere a energie termice.

Prezența condițiilor de mai sus va duce de asemenea la diversificarea surselor primare de energie și în ultimă instanță la ridicarea securității energetice a țării și la diminuarea tarifelor.

Statul va stimula investiții noi în capacități de generare, astfel ca producerea locală (fără centrala electrică de la Cuciurgan) să atingă nivelul de 50% în 2005.

În sectorul de gaze vor fi efectuate investiții considerabile la nivel de distribuție – gazificarea localităților ce se alimentează în prezent cu gaze lichefiate.

Construcția *terminalului petrolier pe Dunăre* (Giurgiulești) cu capacitatea de 2,1 mil. tone de produse petroliere va asigura diversificarea furnizorilor de resurse energetice și va acoperi majoritatea cererii interne. Costul proiectului - \$38 mil., termenul de construcție - 2 ani.

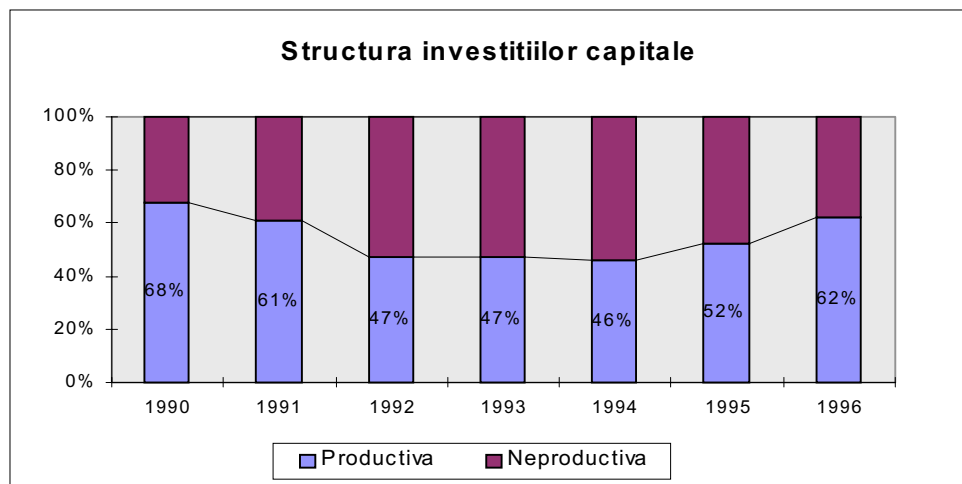
Ajustarea la cerințele mondiale

Efectuarea investițiilor va fi corelată cu evoluția sistemelor energetice a țărilor din bazinul Mării Negre și regiunea Balcanică. Mărirea capacității de transportare a energiei electrice și ajustarea parametrilor tehnici (tensiunea de 400 kV, frecvența constantă de 50 Hz) va permite racordarea rețelelor naționale la rețelele UCPT. În decurs de 7 ani va fi promovată politica creării rezervelor de combustibili lichizi, astfel ca în anul 2005 aceste rezerve să fie suficiente pentru 90 zile. Activitatea companiilor de pe piața energetică (proiectele de investiții, relațiile economice) va corespunde cerințelor Acordului privind Carta Energetică semnată de către Republica Moldova.

4.9 Complexul de construcții

Situația actuală

Complexul de construcții, de rând cu industria constructoare de mașini, asigură potențialul investițional al țării, unde se creează 9-10% din volumul anual al PIB. Criza economică a perioadei de tranziție, a generat criza investițională. Micșorarea volumului PIB și a cotei de acumulare, au diminuat necesitatea în serviciile de construcții.

În perioada anilor 90, în volumul total al investițiilor capitale s-a micșorat cota investițiilor de producție, însă în ultimul timp s-a înregistrat o tendință pozitivă spre creștere. Activizarea construcțiilor locative, întreprinderilor mici de prelucrare a producției agricole, și a obiectelor din sfera serviciilor, în condițiile economiei de piață, se petrece în baza sectorului particular. Un contingent sporit al constructorilor moldoveni lucrează peste hotarele Moldovei, însă nu este hotărâtă problema legalizării acestei activități la nivelul acordurilor interstatale.

În construcții este folosită baza legislativă și normativă veche. În prezent, de executarea lucrărilor de construcție-montaj în țară se ocupă aproximativ 1300 de societăți pe acțiuni și societăți cu răspunderea limitată. Majoritatea din ele nu dispun de bază de producere, sistem de control al calității, nu există baza normativă. Aceeași situație s-a creat și în domeniul proiectărilor. În prezent de proiectarea construcțiilor se ocupă peste 140 instituții și firme. Firmele mici nu sunt în stare să asigure elaborarea documentației de proiect în componența deplină și la nivelul cerut.

Disponibilitatea materiilor prime locale constituie un avantaj mare pentru complexul dat. Zăcămintele de materie primă ale Moldovei sunt suficiente pentru satisfacerea necesităților țării, iar în unele condiții – chiar și pentru exportul unor zăcămintele principale: calcar, nisip de siliciu, gips, granit, var, piatră de construcție, argilă, materie primă pentru cărămidă și țiglă. De asemenea, se întâlnesc depuneri de materie primă de minerale, ce pot fi folosite ulterior pentru producerea materialelor de construcții: argilă refractară, cretă, argilă de ceramică, nisip de cuarț pentru industria sticlei.

Industria materialelor de construcție reprezintă una din ramurile cu perspectivă pentru investiții. Din cele 11 obiecte, date în exploatare în 1997-1998, cinci din ele aparțin complexului de construcție și au fost date în exploatare cu concursul capitalului străin. Este deosebit de acută problema privatizării (cu participarea unui partener străin) și reconstrucției uzinei de ciment din Rezina, ca unica modalitate de salvare, deoarece uzinele de ciment din România și Ucraina au intrat în procesul de restructurare cu asistența partenerilor străini care riscă să inunde piața Moldovei.

Perspectiva reformării sectorului

Drept bază normativă care ar putea defini politica de dezvoltare a complexului de construcții în perspectiva de până în anul 2005 pot servi documentele deja adoptate de către Guvern:

- Strategia dezvoltării ramurii construcțiilor;
- Direcțiile generale ale dezvoltării industriei materialelor de construcții în Republica Moldova până în anul 2010 (Concernul “Inmacom”);
- Concepția reformării gospodăriei comunale și fondului locativ în Republica Moldova;
- Strategia națională privind fondul locativ;
- Prognozarea evoluției sectoarelor construcțiilor, industriei materialelor de construcții, gospodăriei comunale și a locuințelor până în anul 2005.

Următorul pas necesar - activizarea reformelor în fiecare ramură a complexului: construcțiile, industria materialelor de construcții, urbanismul și amenajarea teritoriului, arhitectura, locuințele - reformarea organizatorică și economică, relansarea activității investiționale, crearea mediului competitiv al sferei date, etc.

Direcțiile de dezvoltare în domeniul construcțiilor și industriei materialelor de construcții:

- Elaborarea cadrului legislativ și normativ pentru dezvoltarea pieței construcțiilor și industriei materialelor de construcții;
- Continuarea proceselor de deetatisare a întreprinderilor și de demonopolizare a activității lor, de retehnologizare a întreprinderilor și lichidarea întreprinderilor falimentare;
- Stimularea investițiilor pentru renovarea fondurilor fixe;
- Implementarea metodologiei unice în țară privind organizarea licitațiilor la lucrările de proiectare și executarea obiectelor de construcții în corespundere cu standardele europene.

Reformarea sistemului de proiectare. Metodologia proiectării se va modifica odată cu formarea sistemului național de acte normative, precum și perfecționarea mecanismelor instituționale organizatorice. Principalele direcții de perfecționare:

- sporirea responsabilității proiectanților pentru soluțiile arhitectural-volumetrice și tehnice propuse, având în vedere că utilizarea proiectelor-tip se va reduce, iar normativele tehnice în urbanism și arhitectură vor oferi posibilități mai variate de abordare a sarcinilor de proiect;
- asigurarea prin sistemul de proiectare a echilibrului intereselor publice și particulare, asigurarea securității ecologice și asigurarea continuității politicii tehnice de stat în procesele de realizare a proiectelor pentru construcții.

Tradițiile și condițiile geopolitice ale Republicii Moldova sunt favorabile pentru realizarea politicii în domeniul urbanismului și ***amenajării teritoriului***. Din acestea se evidențiază următoarele:

- asigurarea respectării principiilor dezvoltării durabile la toate etapele și nivelurile teritoriale de dezvoltare a localităților, protecția mediului înconjurător, valorificarea chibzuită și utilizarea rațională a resurselor naturale;
- stoparea expansiunii localităților în teritoriu și implementarea treptată a dezvoltării de tip intensiv în baza reconstrucției și redresării teritoriilor urbane existente, asigurând

concomitent protecția monumentelor, locurilor istorice și culturale;

- asigurarea cerințelor societății față de aspectul localităților și calităților estetice ale mediului de locuire;
- sporirea rolului și lărgirea funcțiilor autorităților administrației publice locale privind soluționarea problemelor de dezvoltare a localităților, implicarea mai largă a populației în procesul de pregătire, aprobare și realizare a deciziilor în planificarea urbanistică.

În domeniul **arhitecturii** deosebit de important este schimbarea poziției referitoare la soluțiile arhitectural-volumetrice ce țin de proiectarea în construcția obiectelor civile și industriale. Reforma acestui domeniu și sporirea calității construcției va include:

- lărgirea practicii de proiectare individuală cu relevarea funcționalităților particulare conform specificului local – direcția prioritară în construcția obiectelor civile și industriale;
- crearea și renovarea cadrului normativ în activitatea arhitecturală și proiectarea în construcții în scopul aderării la standardele europene în conformitate cu prognosticurile de dezvoltare social-economică a statului;
- elaborarea și implementarea metodelor și procedeele de soluționare planimetrică, a noilor tipuri de clădiri pentru formarea ansamblurilor arhitectural-urbanistice bine echilibrate în raportul funcție-formă;
- utilizarea mai largă a unor forme noi de construcție a locuințelor și clădirilor publice, asigurând confortul necesar de locuire și de muncă.

Reglementarea proceselor în **domeniul locuințelor** trebuie să fie efectuată prin:

- elaborarea și implementarea Regulamentului privind creditarea ipotecară a construcțiilor locative ca urmare a Legii “Cu privire la gaj” în vederea extinderii posibilităților populației de primire a creditelor pentru procurarea și construcția locuințelor, elaborarea proiectului Legii cu privire la ipotecă;
- renovarea cadrului legislativ și normativ în domeniul construcției și procurării locuințelor; implementarea noilor forme ale mecanismului financiar-creditor pentru atragerea mijloacelor financiare ale populației și persoanelor juridice la construcția locuințelor, și, de asemenea, pentru finisarea construcțiilor nefinisate.
- contribuirea la implementarea în practică a construcției de locuințe prin utilizarea certificatelor de locuințe.

Importanța reformării prioritare a complexului de construcții derivă din faptul că, alături de complexul agro-industrial, ambele se bazează pe resursele locale (materii prime, forța de muncă), sunt dispersate uniform pe întreg teritoriul țării și generează peste 50% din PIB și constituie sectoarele cu cel mai real potențial de creștere a economie naționale.

Din aceste considerente, complexe de construcție și cel agroindustrial, bazate de asemenea pe resursele locale și care produc mai mult de 50% din PIB, pot fi determinate în calitate de cap de pod în renovarea dezvoltării economice a țării în viitorul apropiat. Reformarea complexului de construcții în perioada de până în anul 2005 este actuală nu doar pentru crearea unei economii efective, dar și din considerente sociale - calitatea locuințelor, arhitectura și planificarea orașelor și satelor.

4.10 Transportul

Transportul, ca ramură de bază a infrastructurii de producție, este orientat spre deservirea calitativă și operativă a economiei și populației. Situația precară a mijloacelor de transport și drumurilor determină necesitatea reformării urgente a acestei sfere. Uzura fondurilor fixe în transportul feroviar constituie 46,3%, în cel automobilistic – 60,6%. Crește pericolul catastrofelor tehnogene.

Transportul auto și rețeaua de drumuri. Starea total nesatisfăcătoare a autostrăzilor în anii '90 agravează exploatarea parcului de automobile, reduce fluxul traficului de tranzit pe teritoriul țării, îndepărtează investitorii potențiali. Orientarea strategică a dezvoltării trebuie să devină reconstrucția și construcția autostrăzilor conform standardelor europene. În cazul lipsei resurselor bugetare, e necesar să fie folosite mecanismele concesiunilor, utilizarea cu plată a podurilor și drumurilor, aprobate cu succes în alte țări cu economie de tranziție.

Unul din punctele de orientare este includerea Moldovei în sistemul paneuropean de transport. Pe teritoriul țării va trece *al 9-lea coridor european de transport*, care leagă țările scandinave și partea apuseană a regiunii postsovietice. Aceasta va accelera integrarea Moldovei în viața europeană, va crea un mediu favorabil pentru economie și angajarea populației. Reieșind din interesele Moldovei, ruta celui de-al 9-lea coridor trebuie să treacă prin: Ucraina-Dubăsari-Chișinău-Cimișlia-Comrat-Giurgiulești-România. Totodată e necesară reconstrucția definitivă a unor porțiuni din sectorul trasei Chișinău-Giurgiulești.

Dezvoltarea rețelei autostrăzilor de importanță națională și locală se bazează pe desemnarea centrelor principale, legate între ele prin arterele de transport. La asemenea centre se referă localitățile mari, dezvoltate economic. O asemenea rețea de drumuri există de fapt, însă pentru ameliorarea ei sunt necesare resurse financiare atât din buget, cât și din sectorul privat. Ameliorarea calității, reducerea costurilor de construcție și deservire a autostrăzilor presupun crearea concurenței între întreprinderile private care realizează lucrările de exploatare și construcție a drumurilor. Antreprizele pentru aceste lucrări trebuie să fie acordate pe bază de concurs.

În scopul *dezvoltării transportului automobilistic* este necesară determinarea, la nivel de stat, a principiilor și structurii optimale a formării parcului de automobile a țării (transportul de mărfuri, parcul de autobuze, tehnică specială), având în vedere standardele europene de structură și calitate a parcului de automobile în deservirea lui tehnică.

Criza din anii '90 a agravat starea *transportului urban*. Întreprinderile sale sunt expuse unor mari presiuni din partea populației și a diferitor forțe politice în favoarea menținerii nivelului mic al plăților pentru călătorii. Organele municipale nu au mijloace suficiente pentru acoperirea datoriilor față de întreprinderile de transport, care din această cauză nu sunt în stare să-și renoveze fondurile. Tendința prioritară în reformarea transportului urban este privatizarea lui, liberalizarea activității întreprinderilor de transport și îmbunătățirea mediului competitiv. Organele municipale trebuie să ia măsuri orientate spre raționalizarea politicii de formare a prețurilor și de subvenționare în transportul obștesc, perfecționarea sistemelor ingineresti de asigurare a circulației rutiere.

Transportul feroviar e reprezentat de structura monopolistă "Calea Ferată a Moldovei". Situația financiară grea a întreprinderii nu-i permite de a schimba efectivul mobil uzat și de a repara căile ferate. E necesară restructurarea întreprinderii în direcția separării infrastructurii feroviare de transportări, iar a transportului de mărfuri – de cel de pasageri, cu privatizarea ulterioară a anumitor direcții de activitate. Aceasta va permite stimularea reducerii cheltuielilor prin închiderea întreprinderilor nerentabile, reducerea cadrelor și de asemenea încetarea practicii de micșorare artificială a tarifelor pentru transportul de pasageri, ceea ce va scădea presiunea asupra bugetului de stat.

Măsurile necesare pentru modernizarea transportului feroviar:

- ameliorarea stării magistrelor prin reparația terasamentului uzat de cale ferată;
- modernizarea mijloacelor de comunicații și de reglementare a circulației, instalarea sistemelor moderne de dirijare a informației;
- electrificarea celei mai aglomerate trase Ungheni-Chișinău-Tiraspol-Razdelnaia;
- lărgirea rețelei de căi ferate pe rutele: Râbnîța-Rezina-Orhei-Chișinău-Sângera-Căinari-Cahul-Giurgiulești-Galați (România); Cahul-Giurgiulești; reconstruirea sectorului Sângera-Căinari;
- îmbunătățirea calitativă a efectivului mobil pentru transportul de pasageri, utilizarea pentru anumite rute a trenurilor de tipul "Intercity".

Transportul aerian include activitatea a 5 întreprinderi de stat și a 13 firme particulare (1997), care asigură traficurile internaționale de pasageri și mărfuri și realizează tratarea câmpurilor cu preparate chimice în interiorul țării. Actualmente aviația civilă din Republica Moldova nu corespunde cerințelor moderne nici din considerentele nivelului de deservire a transportului aerian, a stării tehnicii de aviație și a utilajului de serviciu și nici din considerentele ritmurilor de creștere a transportărilor aeriene și a rentabilității lor. Atingerea standardelor europene în aviația civilă este posibilă odată cu atragerea investițiilor străine, susținerea lor activă din partea statului, deoarece majoritatea aeroporturilor din alte țări sunt nerentabile. Primul pas în această direcție este reconstrucția aeroportului din Chișinău, începând din anul 1998, cu concursul BERD. *Faptul, că prin Moldova trec 6 coridoare aeriene din țările Orientului Apropiat spre nordul Europei, este o premisă a viitoarei activități eficiente atât a aeroportului principal, cât și a aviației civile în întreaga țară.*

În conformitate cu "Concepția de dezvoltare a aviației civile din Republica Moldova până în anul 2005" tendințele prioritare sunt:

- integrarea deservirii de aeronavigație a Moldovei în Sistemul european de dirijare a circulației aeriene; renovarea și modernizarea utilajului de navigație aeriană, a sistemelor de monitorizare și comunicație;
- renovarea și modernizarea parcului de avioane și elicoptere;
- crearea sistemului integrat pe rute;
- extinderea utilizării sistemelor computerizate internaționale de rezervare a biletelor;
- intrarea companiilor aeriene din Moldova în Organizația internațională a transportatorilor aerieni, aderarea la convențiile internaționale de garantare a securității zborurilor.

Crearea euroregiunii "Dunărea de jos" și a unui număr de zone economice libere în zona de sud va impune dezvoltarea corespunzătoare a rețelei de transport, inclusiv pe baza cooperării interstatale.

4.11 Telecomunicațiile și poșta

Telecomunicațiile și poșta fac parte din “facilitățile de infrastructură” a creșterii economice și eficiența operatorilor în aceste sectoare este importantă pentru succesul reformelor economice din țară.

Funcționarea poștei, telecomunicațiilor, informaticii și a audiovizualului în Moldova este coordonată de Ministerul Comunicațiilor și Informaticii (MCI). Reforma acestui sector, având ca scop inițial separarea funcțiilor de planificare de cele operative și de exploatare, a început în 1993 prin crearea a două întreprinderi de stat: “Moldtelecom” și “Poșta Moldovei”. MCI a asigurat conectarea Moldovei la rețelele internaționale prin aderarea la o serie de organisme internaționale de profil – UPU, ITU, PTEC, EUTELSAT, TERENA.

Telecomunicațiile

În Moldova există circa 600 mii linii telefonice din care 75% la orașe, circa 4 mii telefoane publice. Doar 5% din stațiile telefonice au echipament digital (pentru comparație, Slovenia – 60%). Concomitent există 200 mii de cereri de instalare de telefon.

Țara are conexiuni telefonice directe cu România, Bulgaria, Grecia, Canada, Danemarca, CSI și Țările Baltice, iar cu restul lumii, prin intermediul centralelor internaționale din Copenhaga și Montreal. Împreună cu compania “Detecon” (Germania) a fost elaborat un proiect de dezvoltare a telecomunicațiilor în Moldova pe perioada 1994-2003 care prevede:

- Majorarea densității de la 12,5 la 21,8 linii la 100 locuitori către anul 2003.
- Reechiparea tehnologică și extinderea rețelelor existente.
- Introducerea taxării duratei convorbirilor locale.
- Introducerea sistemului telefoniei mobile (GSM), paging-ului (ERMES), serviciului de transport de date.

Cu acest scop s-au prevăzut o serie de măsuri:

- Amenajarea unei rețele de fibre optice Cahul-Chișinău-Bălți-Briceni cu conectarea la nodurile internaționale CAFDS (Galați) și TEL (Cernăuți).
- Echiparea centralelor cu echipamente digitale care va permite și introducerea cartelelor telefonice.

Proгноza dezvoltării social-economice a ramurii în perioada 1998-2005 elaborată de Ministerul Comunicațiilor și Informaticii prevede o creștere a lungimii canalelor telefonice interurbane de 132%, numărului aparatelor telefonice urbane de 178% (până la 628 mii) și rurale de 120 % (până la 153 mii).

Către anul 2005 se prevede ca Moldtelecom să înregistreze o creștere a beneficiului de 128%, investiții capitale de 253%, numărul de angajați va rămâne practic același, ca și în prezent (15,5 mii), pe când salariul mediu lunar va urca de la 220 lei la 1275 lei.

Probleme

La ordinea zilei - privatizarea și dezvoltarea sistemului Moldtelecom, pentru atragerea unui investitor strategic și racordarea lui la standardele internaționale.

Monopolismul în sectorul telecomunicațiilor împiedică scăderea tarifelor (în special la convorbirile internaționale), dezvoltarea rapidă a noilor servicii, asigurarea investițiilor necesare extinderii și reutilării tehnice. Din aceeași cauză întârzie implementarea telefoniei mobile standardul GSM (de exemplu în Finlanda circa o treime din populație se folosește de astfel de telefoane), în favoarea standardului NMT mult mai scump. În căutarea partenerilor strategici se neglijează potențialii operatori alternativi locali. Dezvoltarea rețelei Internet este încetinită din lipsa competiției la traficul internațional de date.

Obiective:

- Extinderea ariei de servicii: domeniul telecomunicațiilor este unul din cele mai dinamice, în fiecare an oferind servicii noi – cele mai noi fiind Internetul și Telefonie Celulară și altele. Oferta operativă de astfel de noi servicii poate fi asigurată numai prin introducerea competiției pe piața de telecomunicații, facilitarea intrării pe piață a altor operatori, accesul liber al altor operatori la rețeaua Moldtelecom.
- asigurarea unei rate de penetrare de 23% linii la 100 locuitori către anul 2003. Acoperirea mai bună a teritoriului: este cunoscut fenomenul scăderii calității liniilor telefonice și a densității rețelei din capitală spre periferie. Trebuie asigurată și reutilizarea tehnică a centralelor și rețelelor regionale, extinderea telefoanelor publice în teritoriu.
- Reutilizarea tehnică presupune o digitalizare a 50% în prima etapă (până în anul 2003) a centralelor telefonice, promovarea rețelelor din fibre optice în toată țara și asigurarea unei mai bune conexiuni terestre și radio internaționale.

Acțiuni și măsuri:

- Atragerea surselor suplimentare pentru modernizarea sectorului telecomunicațiilor. Deoarece sursele proprii ale operatorului intern sunt limitate, mijloace suplimentare vor fi găsite prin atragerea de investitori străini.
- Politica tarifelor trebuie perfecționată în continuare în vederea pregătirii pentru o concurență sporită.
- Liberalizarea treptată a accesului la piața moldoveană de telecomunicații (echipament, servicii, infrastructură) și privatizarea în etape a Moldtelecom-ului.

Serviciile poștale

Legea despre funcționarea poștei în Republica Moldova acordă un grad înalt de monopol operatorului național – “Poșta Moldovei”. Acest monopol se extinde asupra livrării de colete, scrisori, ordine de plată, distribuția pensiilor și a altor indemnizații sociale. Alte servicii oferite de PM sunt produsele filatelice, distribuția edițiilor periodice, etc. Numai poșta rapidă și serviciile cu valoare adăugată sunt deschise concurenței libere unde pe lângă “PRIORIPOST” există alți doi competitori internaționali – DHL și TNT.

Astăzi stabilirea tarifelor poștale, licențierea, reprezentarea internațională a operatorilor naționali se află în competența MCI.

Structura organizațională a “Poștei Moldovei” este compusă din 37 centre poștale, în subordinea cărora se află 1,167 oficii poștale, din care 86% se află în localitățile rurale. În toată țara există 4367 cutii poștale stradale. Poșta Moldovei rămâne una din întreprinderile cu cel mai mare număr de angajați din țară – 6,493, care sunt pregătiți la Colegiul de comunicații din Chișinău. Instituțiile superioare nu pregătesc specialiști în domeniu.

Conform standardelor curente de calitate, scrisorile interne au un termen de livrare de 3 zile lucrătoare maxim (Z+3).

Probleme

Cu toate că Poșta Moldovei rămâne o întreprindere profitabilă, în perioada 1993-1996 volumul scrisorilor procesate de PM a scăzut cu 60%, al coletelor – cu 75%, iar al ordinelor de plată cu 80%. Chiar dacă în aceeași perioadă au crescut veniturile totale de la 22,5 mii lei la 27,9 mii lei, rentabilitatea a înregistrat o descreștere de la 21,9% la 11,3%. Scăderea ratei scrisori/locuitor aduce și la un exces de capacități pe care operatorul nu le mai poate utiliza. Sectorul poștal suferă cronic de lipsă de investiții în imobile, echipament și mijloace de transport.

Astăzi serviciul de ordine de plată este operațional numai cu CSI și Țările Baltice. În prezent 40% din veniturile companiei “Poșta Moldovei” provin din distribuția pensiilor. Pentru a diversifica structura veniturilor pot fi introduse și alte servicii, pentru valorificarea mai amplă a rețelei poștale naționale: servicii poștale bancare și financiare.

Tarifele prestate nu asigură acumularea de mijloace necesare modernizării infrastructurii poștale. Pentru a crea o bază financiară robustă a serviciilor poștale este necesară ajustarea actualelor tarife “sociale” la cheltuielile operaționale reale.

Un set de recomandări privind funcționarea Poștei Moldovei a fost elaborat de misiunea *Uniunii Poștale Universale* (mai 1997).

Obiective

- Asigurarea distribuției mai operative a poștei, obținând până în anul 2000 un termen de livrare a scrisorilor interne de 1 zi lucrătoare maxim (Z+1) iar a scrisorilor externe de (Z+2) până la frontiera țării de destinație.
- Mărirea accesibilității serviciilor poștale prin ridicarea operativității și acoperirii în localitățile rurale și prin extinderea rețelei existente în localitățile urbane (Căsuțe poștale ar putea fi instalate lângă toate chioșcurile asociației "Moldpresa", iar preluarea scrisorilor se va face concomitent cu livrarea edițiilor periodice).
- Asigurarea integrității mandatelor poștale.
- Lărgirea gamei de servicii (bancare și financiare) prin intermediul rețelei oficiilor poștale. Mărirea rentabilității companiei “Poșta Moldovei”

Acțiuni și măsuri:

- Reforma tehnologică: modernizarea sistemului logistic, codurilor poștale. Perfecționarea cadrelor prin introducerea pregătirii de specialiști în învățământul superior. Dezvoltarea unui nou sistem de dispecerizare și informatizare a serviciilor poștale.
- Politica economică: adaptarea sistemului de tarife la costurile pieței, asigurarea unei flexibilități mai avansate prin introducerea modificărilor în Codul Poștal. Formarea departamentelor de marketing central și regionale. Lărgirea gamei de servicii: servicii financiare, fax, e-mail.
- Reforma instituțională: către anul 2000 Poșta Moldovei va fi transformată dintr-o întreprindere de stat într-o societate pe acțiuni unde, conform legii în vigoare, statul va deține 51%, angajații – 20%, iar celelalte 29% vor fi vândute pe piață.
- Liberalizarea treptată a pieței serviciilor poștale: coletele și telegramele către anul 2000, iar celelalte către anul 2005, cu excepția scrisorilor de până la 350g și celor de până la 5 tarife minimale.

4.12 Informatizarea

În ultimele decenii informațiile, alături de materiile prime și energie, au devenit resurse vitale în asigurarea prosperării economico-sociale. Având în vedere faptul că volumul informațiilor se dublează la fiecare 20 de ani, pentru funcționarea eficientă a sistemului economic și social sunt necesare informații selective, complete, veridice, prezentate la timp într-o formă ce ar facilita prelucrarea lor ulterioară. Satisfacerea acestor cerințe este posibilă doar într-o societate cu un înalt grad de informatizare, bazat pe mijloace informatice moderne.

În Republica Moldova lucrările de informatizare se efectuează în conformitate cu Concepția și Proiectul Director de Informatizare a Societății în Republica Moldova, aprobate prin hotărârile Guvernului, respectiv nr. 415 din 5 iulie 1993 și nr. 155 din 6 martie 1995. Politica de stat în domeniul dat este promovată de către Ministerul Comunicațiilor și Informaticii. Actualmente în sectorul informaticii activează circa 170 unități economice și subunități (centre informatice, secții, laboratoare, catedre universitare), ce utilizează la 14 mii calculatoare, 200 rețele locale, 15 rețele de arie mai largă, inclusiv 4 rețele publice. Un grad mai avansat a atins informatizarea în sectorul financiar-bancar, telecomunicații, în sistemele Ministerului de Interne, Ministerul Protecției Sociale, Departamentul Vamal, Departamentul de Statistică, învățământul superior, unitățile economice

prospere. Cheltuielile în sfera informatizării au alcătuit în anul 1996 circa 44 milioane lei, ceea ce constituie 0,6% din produsul intern brut.

Starea informatizării în Republica Moldova se caracterizează prin următoarele deficiențe de bază:

- gradul de informatizare scăzut (informatica ne pătrunzând încă în multe sectoare de activitate);
- folosirea unor tehnologii informatice depășite;
- prezența unui număr redus de un fond neînsemnat de informații stocate;
- lipsa interconectării la rețelele publice de arie largă;
- tarife înalte pentru servicii publice ale sistemelor informaționale, etc.

Indicii de bază ai informatizării societății noastre sunt de 30-200 ori mai scăzuți decât în țările avansate. De exemplu, în SUA un calculator revine la 2-3 locuitori, în timp ce în Moldova doar la 250-300. Cota utilizatorilor ciberspaciului în SUA este de 12%, iar în Moldova – de 0,1%. Viteza maximă de transmisie a datelor în rețelele de arie largă în SUA este de 2,5 Gbps, pe când în Moldova de 256 Kbps.

Nivelul redus al informatizării are consecințe grave pentru dezvoltarea economiei naționale. Bineînțeles, informatizarea este posibilă și fără amestecul statului, însă va fi mult mai lentă, mai costisitoare și cu efecte mult mai reduse. În consecință, mai anevoioasă va fi și dezvoltarea economico-socială. Iată de ce se impune o politică activă și acțiuni mai radicale din partea statului în ceea ce privește intensificarea activităților de informatizare a societății.

Obiective

Scopul general al informatizării este implementarea unor mijloace informaționale, care ar permite asigurarea operativă a instituțiilor de stat și publice, a agenților economici și populației cu informații selective, complete, veridice necesare pentru activitatea economico-socială eficientă. În următorii 10-15 ani se impune atingerea nivelului de informatizare. Comparativ, după efectul său în societate, va corespunde indicilor țărilor dezvoltate mediu. Se cere de asemenea implementarea unor tehnologii informatice moderne, ceea ce ar acoperi atât întreaga arie a teritoriului țării, cât și toate domeniile de activitate. Atingerea acestui scop impune următoarele obiective majore:

- alinierea informaticii la tehnologiile avansate, la standardele europene și mondiale și modernizarea infrastructurii serviciilor informatice publice. Crearea unei rețele publice pivot de transfer de date cu viteze de lucru, în funcție de trafic, de la 128 Kbps la 45 Mbps, care până în 2005 va acoperi integral aria Moldovei, cel puțin până la nivelul centrelor raionale. Implementarea până în 1999 a unor canale pivot internaționale de transfer de date cu capacitatea de cel puțin 2 Mbps, reieșind din traficul de date solicitat pentru activitățile de afaceri, instruire, cunoaștere, urmărire și implementare a tehnologiilor moderne industriale și agricole, știință, interesele integrării în Europa, în comunitatea mondială. În acest scop sunt raționale interconectări în 4 direcții majore: 1) Europa de Vest; 2) SUA, Canada (prin București); 3) România; 4) Ucraina, Rusia;

- crearea unor servere publice cu informații din domeniile majore de activitate economico-socială, stocarea la ele a informațiilor atât locale cât și din afara țării. La aceste servere se vor implementa servicii, ele vor fi dotate cu echipament, ghizi specializați de regăsire a informațiilor necesare, inclusiv în Internet, gradul de detaliere a cărora va fi diferit. În ceea ce privește informațiile fundamentale majore, sistemul informațional al Republicii Moldova va tinde să asigure o reprezentare cât mai completă a datelor în vederea obținerii datelor din exterior, vor fi întreprinse măsuri în vederea specificării și localizării informațiilor respective, o parte din care, îndeosebi cele frecvent solicitate de mai mulți utilizatori, vor putea fi accesate de asemenea, direct la aceste servere;

- dezvoltarea produselor informatice interne și îmbunătățirea calității acestora. Creșterea competitivității sectorului informaticii pe piața internă;

- lărgirea gamei și îmbunătățirea calității serviciilor informatice. Integrarea informațională în cibernațiul global ca premisă a asigurării competitivității și integrării economiei Moldovei în Europa și în lume în general. Asigurarea unei cote de utilizatori ai cibernațiului de 5% către 2005;
- asigurarea accesului general, la resursele și serviciile informatice. Prestarea serviciilor informatice publice pentru unitățile economice, instituții, persoanele fizice în aceleași condiții, fără diferențiere;
- perfectarea tarifelor la serviciile informatice, racordându-le treptat la cele europene în perspectiva integrării ulterioare la structurile europene, introducerii unei largi competiții în domeniu; Realizarea acestor obiective va asigura ridicarea competitivității sectorului informațional în Moldova, satisfăcând treptat cerințele pe piața internă.

Direcții de activitate și măsuri

Pentru realizarea obiectivelor și atingerea scopurilor stabilite vor fi întreprinse următoarele acțiuni:

- alinierea la legislația și standardele europene, inclusiv în ceea ce privește reglarea relațiilor economice în sfera producerii și utilizării produselor și serviciilor informatice, prevenirii ingerințelor asupra vieții private și suprimării libertăților individuale;
- finanțarea suplimentară în vederea modernizării avansate a sectorului informaticii, inclusiv prin atragerea investițiilor străine;
- de-reglementarea și liberalizarea treptată a accesului pe piața sectorului informatic din Republica Moldova, îndeosebi în ceea ce privește serviciile de transfer de date. Programul Național de Integrare Informațională a Republicii Moldova în Cibernațiul Global va forma baza adaptării sectorului informaticii la condițiile economiei de piață;
- susținerea și încurajarea cooperării economice și științifice internaționale pe principiile rentabilității și avantajului reciproc;
- reformarea politicii tarifare referitor la serviciile informatice, ținând cont de creșterea competiției și proceselor inflaționiste;
- activități speciale pentru aderarea masivă a instituțiilor, întreprinderilor, a persoanelor fizice la cibernațiu (informare, facilități, instruire, etc.);
- traducerea în viață și urmărirea strictă a politicii de stat în domeniu (Ministerul Comunicațiilor și Informaticii) prin definitivarea priorităților și eșalonarea în timp a lucrărilor, prin reglementările și stimulările necesare.

Activitățile de informatizare trebuie să concorde cu celelalte măsuri menite să asigure promovarea reformelor și dezvoltarea economico-socială a Republicii Moldova în ansamblu. Practica țărilor avansate arată, că efectul informatizării îndreptătesc investițiile. Informatica, fiind una din cele mai rentabile ramuri, asigură în același timp un “salt” calitativ în domeniul producției și al științei, adică practic în toate ramurile economiei naționale.

4.13 Servicii: comerțul interior, turismul

Sectorul serviciilor constituie o parte în creștere din economia Moldovei, caracterizat printr-o flexibilitate și un dinamism mai ridicat comparativ cu alte sectoare ale economiei. În anul 1997 ponderea serviciilor, cu excepția serviciilor publice, în PIB-ul Moldovei a fost de 23,5%, în creștere de la 14,8% în 1995. În țările cu o economie de piață dezvoltată acest indicator variază între 30% (Danemarca) și 58% (SUA). În Moldova cele mai importante servicii sunt comerțul, toate genurile de reparații, transportul, depozitarea, comunicațiile a fel ca și construcțiile. Cea mai mare pondere în servicii o are comerțul interior (peste 50%), ramură care a fost supusă printre primele liberalizării prețurilor și privatizării întreprinderilor. Una dintre ramurile cele mai promițătoare ale acestui sector este turismul, Moldova dispunând în acest sens de condiții naturale și istorico-culturale favorabile.

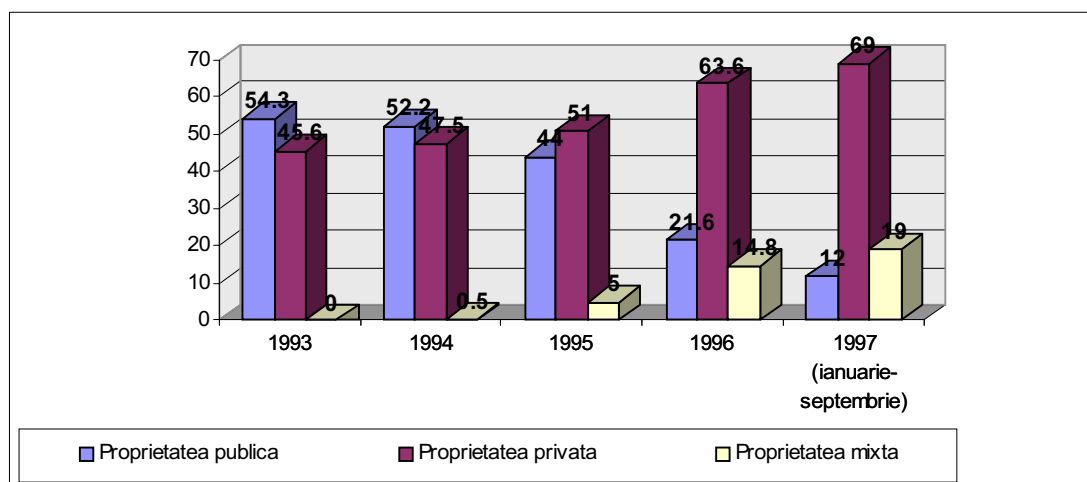
Comerțul interior

Importanța comerțului ca fază intermediară între producție și consum este semnificată prin asigurarea echilibrului necesar în cadrul pieței. Ponderea comerțului interior al Moldovei în PIB constituie aproximativ 8%.

Încadrarea comerțului Moldovei în tendințele structurale ale distribuției europene va fi posibilă numai prin dezvoltarea proprietății private și formarea structurilor organizatorice care vor crea un mediu concurențial cu o profitabilitate asigurată în afaceri.

Activitatea întreprinderilor de comerț cu amănuntul în Republica Moldova reflectă o creștere a sectorului privat în ultimii 4-5 ani de la 45,6% din volumul total al vânzărilor de mărfuri cu amănuntul în anul 1993 la 63,6% în 1996 și până la 69% în perioada ianuarie-septembrie 1997.

Structura volumului vânzărilor de mărfuri cu amănuntul, inclusiv alimentația publică pe forme de proprietate în perioada 1993-1997(%)

Restructurarea comerțului interior în Republica Moldova în noul context concurențial se produce pe fundalul diminuării sectorului public, de la 54,3% în 1993, până la 12% în ianuarie-septembrie 1997, și a reducerii potențialului cooperației de consum, care a înregistrat în perioada ianuarie-septembrie 1997 – 21,8% din volumul total al vânzărilor de mărfuri cu amănuntul.

Creșterea rolului societăților comerciale private conturează tendința de creare a unui mediu concurențial în comerțul interior, care de fapt generează eficiență sporită și un plus de avantaje pentru cumpărător.

Ca efect al privatizării în comerț au apărut o serie de magazine moderne mari, cu o dotare tehnică perfectă. S-a produs o reamenajare și o reutilare a spațiilor comerciale și o extindere a sortimentului de mărfuri în unele magazine ale fostului comerț de stat. Se dezvoltă rapid

magazinele de firmă ale producătorilor din Moldova, care constituie o parte integrantă a distribuției comerciale: “Aroma”, “Vitanta”, “Bucuria”, “Cricova”, “Ionel”, “Steaua”, “Zorile” etc.

Tendențe în evoluție, probleme

Analiza evoluției comerțului interior în Republica Moldova a evidențiat și o serie de tendințe și modificări negative. Apariția societăților comerciale private în comerțul interior a trasat numeroase probleme, care impun elaborarea de noi strategii în sistemul de organizare a comerțului. Problema cea mai importantă este protecția insuficientă a drepturilor consumatorilor, reflectată prin încălcările frecvente a regulilor de comerț.

O problemă de mare actualitate, care trebuie să constituie o preocupare majoră din perspectiva implementării unui comerț modern specific economiei de piață, o reprezintă amplasarea rațională în teritoriu a întreprinderilor de comerț cu amănuntul. Numai în municipiul Chișinău numărul magazinelor alimentare la începutul anului 1997 a constituit 1773 de unități în comparație cu 343 de unități care funcționau în 1993, iar numărul întreprinderilor de comerț cu mărfuri nealimentare a sporit de mai bine de patru ori: de la 85 de unități în 1993 până la 400 de unități în anul 1997.

De menționat, că sporirea spectaculoasă a numărului de întreprinderi și respectiv majorarea suprafețelor comerciale s-a produs din contul creșterii numărului de magazine alimentare mici cu suprafața de până la 100m², amplasate în încăperi necorespunzătoare. În același timp nu sunt folosite rațional spațiile comerciale și de depozitare din cadrul fostului comerț de stat și a cooperației de consum.

Privatizarea întreprinderilor de comerț a influențat în mod direct schimbarea profilului de sortiment, noii proprietari orientându-se preponderent la vânzarea grupelor de mărfuri profitabile în detrimentul mărfurilor și produselor de primă necesitate. Un fenomen caracteristic al comerțului interior al Moldovei este dezvoltarea rapidă a sectorului neorganizat, care în ianuarie-septembrie 1997 a atins cifra de circa 53% din totalul vânzărilor. De remarcat proliferarea alarmantă a comerțului neautorizat în locurile publice.

Lipsa evidenței activității întreprinderilor din sfera comerțului cu ridicata din Republica Moldova nu permite urmărirea și evaluarea fenomenului de formare a pieței comercianților cu ridicata și a raportului real dintre cerere și stocuri.

Autoservirea ca formă de vânzare cu ridicata sau cu amănuntul este considerată ca una din inovațiile comerciale majore ale comerțului mondial. În prezent în Moldova această formă modernă a fost redusă la minimum și se practică doar în unele magazine (pentru comparație: la 1.01.1992 autoservirea era practică în 31% din numărul total de magazine).

De menționat și faptul, că în unitățile de comerț s-au redus prestările de servicii suplimentare către consumatori. Creșterea numărului de magazine nu-a reflectat o ridicare a nivelului de cultură comercială, de lărgire a sortimentului de mărfuri, de răspândire a formelor moderne de vânzare.

Direcții de dezvoltare

- Tendințele menționate evidențiază necesitatea elaborării unor raporturi raționale dintre inițiativa privată și acțiunea publică în organizarea comerțului cu amănuntul. În acest context, devin actuale activitățile de proiectare urbanistică, arhitecturală și organizatorică a unităților de distribuție. Este important să fie elaborate planuri teritoriale de urbanism, care vor avea funcția de clasificare și tutelare a categoriilor de unități comerciale deja existente și elaborarea unor tipuri noi de întreprinderi de comerț cu amănuntul, ținând cont de experiența europeană și mondială în acest domeniu.

- Ar trebui să fie stabilit un raport rațional dintre marea și mica distribuție în teritoriu.
- Este necesară reînnoirea procesului de evidență a activității întreprinderilor de comerț cu ridicata în cadrul organelor de statistică.
- Asigurarea funcționalității cadrului legislativ de protecție a drepturilor consumatorilor reprezintă o premisă de bază în respectarea regulilor de comerț.

Încadrarea comerțului interior al Moldovei în noul mediu concurențial impune o serie de obiective, care pot fi realizate prin aplicarea unei politici comerciale bine argumentate, în scopul promovării diferitor forme de comerț:

- Constituirea formelor asociative de întreprinderi de genul grupurilor de vânzare;
- Dezvoltarea comerțului specializat prin formarea grupurilor de distribuție specializate în comercializarea produselor alimentare și a marilor suprafețe specializate pentru comerțul nealimentar;
- Reînnoirea rețelei comerciale specializate pentru vânzarea legumelor și fructelor;
- Reevaluarea corectă și exploatarea rațională a spațiilor comerciale și de depozitare a mărfurilor deja existente în Republica Moldova;
- Dezvoltarea unor rețele de magazine mari;
- Adoptarea și argumentarea cheltuielilor de dotare tehnică a întreprinderilor de comerț;
- Dezvoltarea logisticii de distribuție prin implementarea tehnologiilor moderne de informatică.

Turismul

Unul dintre aspectele economice specifice turismului îl reprezintă dinamismul acestui domeniu chiar în perioadele de criză. Experiența acumulată în planificarea dezvoltării anumitor regiuni turistice devine factorul esențial al dezvoltării unei zone subdezvoltate. Situația actuală a turismului în Republica Moldova se datorează neglijării activităților din sfera serviciilor și formării unei infrastructuri dezvoltate pentru turism. O problemă importantă rămâne utilizarea insuficientă a capacităților existente. Nivelul calitativ al capacităților de cazare și venitul de pe urma activităților turistice plasează Republica Moldova printre țările cu un turism nedevelopat. În majoritatea țărilor dezvoltate turismul este considerat un sector prioritar al dezvoltării economice, iar încasările valutare din turism în aceste țări constituie 10-35% din volumul exporturilor.

În Republica Moldova în anul 1994 încasările totale din activitatea turistică au constituit suma de 9,3 mil. lei cu o creștere considerabilă până la 33,7 mil. lei în 1995, provenită din turismul de tranzit, și cu o scădere aproape dublă pe parcursul anului 1996, atingând nivelul de 18,6 mil. lei. În perioada ianuarie-septembrie 1997 acest indicator constituia 15,4 milioane lei, care în comparație cu perioada respectivă a anului precedent s-a redus cu 18%.

E de menționat, că majoritatea veniturilor încasate de pe urma serviciilor turistice, se atribuie turismului internațional, ponderea căruia constituia în anul 1996 – 93%, iar în ianuarie-septembrie 1997 – 88% din volumul total al acestor venituri. Numărul sosirilor de turiști străini în perioada ianuarie-septembrie 1997 s-a redus cu 26% în comparație cu perioada respectivă a anului precedent, iar volumul total al circulației turistice s-a micșorat cu 44%.

Activitatea turistică în Republica Moldova se caracterizează printr-o creștere considerabilă a sectorului privat în totalul încasărilor (până la 92% în ianuarie-septembrie 1997). Dar funcționarea firmelor turistice private este orientată în promovarea turismului spre exterior, care a constituit 66,4% din volumul total al încasărilor provenite din turismul internațional în perioada ianuarie-septembrie 1997 (ponderea sectorului privat în acest turism în perioada respectivă constituia 95%).

În baza celor expuse se impun o serie de **concluzii**:

Republica Moldova în prezent se manifestă ca o țară importatoare de turiști, având un sold negativ în cadrul turismului internațional, care reflectă un excedent al turismului de ieșire față de cel de intrare.

Turismul intern în Republica Moldova este slab dezvoltat, dar potențialul turistic complex și poziția geografică avantajoasă pe scară regională și europeană creează premise favorabile dezvoltării turistice.

Dezvoltarea turistică în Republica Moldova în contextul cerințelor economiei de piață nu poate fi realizată numai la nivelul acestui sector: sunt necesare acțiuni coordonate ale tuturor departamentelor și agenților economici interesați.

Formarea cadrului juridic în turism și aprobarea concepției dezvoltării turistice a Republicii Moldova a devenit o necesitate.

Pentru realizarea obiectivelor de dezvoltare a turismului în Moldova se impun următoarele **măsuri**:

- Crearea Departamentului pentru Turism în Republica Moldova;
- Formarea unei structuri interdepartamentale de coordonare a turismului (Consiliul Național pentru Turism);
- Elaborarea programelor de formare și dezvoltare rapidă a infrastructurii turistice în Republica Moldova;
- Prin intermediul cooperării internaționale de găsit mijloace pentru construcția unei rețele de hoteluri mici și mijlocii, moteluri și alte unități de cazare în zonele turistice prioritare din Moldova;
- Elaborarea și realizarea programelor de dezvoltare a turismului rural, de vânătoare, de congres și a altor forme de turism;
- Pregătirea profesională în termenii standardelor internaționale;
- Marketingul și promovarea produsului național turistic.

4.14 Dezvoltarea regională

Aspectul regional al dezvoltării Moldovei este important atât pentru organizarea economiei și vieții sociale în interiorul țării, colaborarea cu țările vecine, cât și pentru integrarea în structurile și procesele europene.

Particularitățile regionale – natura, demografia, economia – și resursele unor teritorii aparte ale Republicii Moldova sunt destul de diferite în pofida mărimii relativ mici a țării. Unul din scopurile strategice – utilizarea potențialului fiecărei regiuni.

Regionalizarea. În Republica Moldova istoric s-au constituit 4 sub-regiuni economice întregi: *de Nord* – regiunile Briceni, Edineț, Ocnița, Dondușeni, Râșcani, Glodeni, Drochia, Fălești, Sângerei, Florești, Soroca, Camenca, Râbnita, Rezina, Șoldănești și municipiul Bălți; *de Centru* – municipiul Chișinău, regiunile Ungheni, Călărași, Telenești, Orhei, Strășeni, Hâncești, Ialoveni, Nisporeni, Criuleni și Anenii-Noi; *de Sud-est* – municipiile Tiraspol, Bender, regiunile Dubăsari, Grigoriopol, Slobozia și Ștefan Vodă; *de Sud* – regiunile Cantemir, Leova, Cimișlia, Basarabeasca, Căușeni, Comrat, Ciadâr-Lunga, Taraclia, Vulcănești și Cahul. Principalele lor caracteristici și deosebiri sunt determinate de următorii factori: specializarea gospodăriei, condiții naturale comune, prezența orașelor – centre economice a teritoriilor, dezvoltarea sistemelor grupate de repartizare a populației, similaritatea chestiunilor de dezvoltare în perspectivă.

*Regiunile economice (RM = 100%)**

	Nord	Centru	Sud-est	Sud
Teritoriul	37,1	28,3	10,4	24,2
Populația	31,7	41,1	11,8	15,4
Densitatea populației (pers/km ²)	85,5	145,4	112,8	63,7
Numărul (un.): orașe	8	5	3	5
orășele	16	12	6	8
sate	678	515	167	283
Producția industriei	25,5	35,8	27,2	11,5
Producția agricolă				
culturi cerealiere	41,8	19,6	12,0	26,6
floarea-soarelui	34,7	19,1	14,7	31,5
sfeclă de zahăr	91,8	8,2	-	-
legume	18,0	21,2	39,9	20,9
fructe	40,0	28,3	21,1	10,2
struguri	6,4	44,9	8,2	40,5
Drumuri auto	38,2	38,7	8,0	15,1
Urbanizarea (% populației orășenești)	31,0	50,9	48,8	28,7

* Conform datelor statisticii teritoriale, 1990.

Cele mai dezvoltate regiuni din punct de vedere industrial sunt cea de Centru și de Sud-est, iar din punct de vedere agricol – cea de Nord. Sudul este un teritoriu problematic din cauza de resurse limitate acvatică, materialelor de construcție. Spre deosebire de Nord (Bălți), Centru (Chișinău), Sud-est (Tiraspol-Bender) în partea de Sud nu există un centru expresiv de legături economice și sociale.

Sistemul de amenajare a teritoriului Republicii Moldova unește 21 orașe, 45 orășele și mai mult 1,6 mii de sate. Procesul de urbanizare a Moldovei s-a intensificat în anii 60-80, când ponderea populației urbane a crescut de la 23% în 1960 până la 47% în anul 1989. În anii 90 în legătură cu criza s-a produs scurgerea populației din orașe în localități sătești. Se activează procesul sub-urbanizării – suburbiile orașelor mari au devenit zone de construire intensă a caselor particulare de locuit.

La determinarea perspectivelor țării este necesar de a lua în considerație particularitățile rețelei orășenești – un oraș mare (700 mii locuitori); medii – 3 (de la 120 până la 250 mii locuitori) și mai mult de 60 orașele mici. În localitățile rurale predomină satele mari. Densitatea medie a unui sat în Moldova (1,5 mii oameni) este mai mare decât în statele vecine România (0,6) și Ucraina (0,7 mii oameni).

Prioritatea Moldovei – uniformitatea amplasării localităților: distanța medie dintre orașe – 14,2 km, dintre sate – 4,6 km, fapt ce determină specificul organizării infrastructurii (asistență medicală, școli, transport, drumuri, aprovizionare cu apă, poșta, telecomunicații, etc.).

Odată cu intrarea în Consiliul Europei (iulie 1995), **Moldova și-a asumat o serie de obligațiuni noi, ce reies din ratificarea Cartei Europene cu privire la autoadministrarea locală.**

Parlamentul Moldovei (iulie 1997) a ratificat Carta privind autoadministrarea locală. Acum va trebui de adus legislația națională în corespundere cu Carta, inclusiv legile: “Cu privire la organizarea teritorial-administrativă”, “Cu privire la autoadministrarea publică locală”, “Cu privire la alegerile în organele administrării publice locale”.

Europa operează astăzi într-o nouă realitate juridică, politică și social-economică – **regionalismul**, care se manifestă în majorarea drepturilor și responsabilităților regiunilor în cadrul unor țări aparte (Germania, Spania, Austria etc.), în amplificarea contactelor interstatale conform principiului “regiune-regiune”. Aceasta se obține prin transferul de competență de la organele centrale și nu de la cele locale. Problemele principale în acest context sunt:

- *cum de distribuit responsabilitățile între nivelele central și regional cu un grad de utilitate maximal atât pentru țară, cât și pentru regiune;*
- *cum de făcut aceasta în așa fel, ca procesul de decentralizare să nu distrugă statul.*

Aspectele regionale ale dezvoltării Moldovei au căpătat în anii 90 un aspect nou. Conflictul armat din Transnistria și tensiunea apărută la Sud (1991-92) au compromis unitatea complexului teritorial-economic al Moldovei. Crearea unei noi formațiuni teritorial-administrative Gagauz-Yeri (1995) a aplanat parțial tensiunea politică din Sud, însă problema relațiilor economice și financiare “centru-teritoriu” vizând această regiune, cât și altele, a rămas nerezolvată.

Varianta cea mai durabilă a soluționării problemelor regionale din Moldova este **dezvoltarea autoadministrării locale pe o nouă bază economică și instituțională**. Se impune revederea Legii “Cu privire la bazele autoadministrării locale” (1991), care nu conține norme transparente referitoare la organizarea unei interacțiuni eficiente a organelor puterii de stat pe axa “centru-regiune”. Sunt necesare noi mecanisme de creare a bazei financiar-economice a autoadministrării locale, de formare a proprietății municipale, federalizării bugetului, colaborare a regiunilor Moldovei cu regiuni ale altor țări.

Neutilizarea resurselor regionale, centralizarea excesivă a bugetului de stat, acordarea de subvenții și dotații majorității raioanelor, pe de o parte a paralizat inițiativa, iar pe de altă parte – îi împinge în sfera economiei tenebre, tranzacții barter, tănuirea veniturilor și evaziuni fiscală.

Importanța strategică a regionalismului constă în faptul, că activitatea oricărui stat sub toate aspectele este exercitată anume pe teritorii – în regiune, municipiu. Acolo sunt amplasați agenții economici, populația, infrastructura de producere și socială, resursele naturale, și de aceea cât de repede vom reuși să creăm condițiile de drept și economice pentru asigurarea unei activități productive pline de inițiativă a organelor locale – în mare măsură va depinde succesul reformelor și relansarea economiei în ansamblu.

Date fiind constrângerile economice curente pe care le întâmpină țara, este de așteptat că autoritățile subnaționale vor trebui să planifice și să stimuleze dezvoltarea localităților și a regiunilor fără a conta pe o intervenție economică largă a centrului. Pentru a le oferi această posibilitate, autoritățile publice locale trebuie să se bucure de o decentralizare reală, cuprinzând nu numai legi și regulamente dar și măsuri complementare în domeniile decentralizării finanțelor publice, pregătirii funcționarilor publici, etc.

În perspectivă până în anul 2005, în calitate de **obiective prioritare ale politicii regionale** sunt stabilite:

- finalizarea formării bazei de drept, ce asigură consolidarea autoadministrării locale;

- întărirea independenței financiare a regiunilor pe baza principiilor federalismului bugetar și asigurarea pregătirii funcționarilor publici;
- utilizarea avantajelor zonelor economice libere, parcurilor industriale și tehnologice, facilităților comerciale de frontieră pentru crearea “punctelor de creștere” în regiuni și orașe aparte;
- implementarea măsurilor de susținere de către stat a zonei cuprinse de calamități naturale, catastrofelor tehnologice și ecologice;
- dezvoltarea colaborării regionale interstatale.

Reforma administrativ-teritorială. Diviziunea teritorial-administrativă nejustificată a Republicii Moldova (40 raioane), dimensiunile mici ale potențialului demografic și economic ale acestor raioane, reprezintă un obstacol evident în calea trecerii la autoadministrarea regională. Instituțiile de cercetare au efectuat argumentarea științifico-metodică a majorării unităților administrativ-teritoriale ale Moldovei – variante cu 18, 12, 9 ori 7 raioane.

În cadrul proiectului reformei administrativ-teritoriale elaborat de către Guvern (iunie 1997) se prevede împărțirea țării în 8 raioane – Edineț, Bălți, Soroca, Ungheni, Orhei, Hâncești, Căușeni, Cahul, 2 autonomii – Gagauz-Yeri și Transnistria, și municipiul Chișinău. Pentru zonele problematice, depresate este necesar de a elabora programe de stat cu orientare specială. În calitate de “puncte ale creșterilor avansate” sunt selectate zonele antreprenoriatului liber (Ungheni-Lușeni, Giurgiulești, Tighina) și parcurile tehnologice (Bălți; Tiraspol, Taraclia).

Politica regională de perspectivă până în anul 2005 este orientată spre **utilizarea maximală a inițiativei și resurselor teritoriilor pe o bază nouă juridică**. Pentru aceasta ea trebuie să fie coordonată cu politicile sectoriale – bugetul și impozitele, reformele agrară, industrială, în energetică, reconstrucția transportului, dezvoltarea turismului, îmbunătățirea servirii medicale etc.

Începând cu anul 2000, după finisarea reformei administrativ-teritoriale, politica regională trebuie să fie orientată din ce în ce mai mult spre principiile, mecanismele politice și economice, utilizate în Uniunea Europeană.

4.15 Protecția mediului

Perioada de tranziție este caracterizată printr-o anumită schimbare a condițiilor generale de gestiune a mediului – pe de o parte, în condițiile reducerii producției, s-a redus poluarea mediului, iar pe de altă parte, din cauza slăbirii instituțiilor de stat, s-a accentuat atitudinea risipitor față de natură – resursele subterane, lumea animală și vegetală, soluri și păduri.

Politica mediului în Republica Moldova se conduce după principiile elaborate de Conferința ONU de la Rio-de-Janeiro (Agenda XXI, 1992) și principiile dezvoltării implementate în majoritatea țărilor europene.

Situația actuală și probleme

Resursele acvatice. Pentru toate necesitățile ramurilor economiei naționale anual se utilizează circa 3,2 km³ de apă. Aprovizionarea cu apă (calitativ și regional) nu este suficientă. Scade calitatea apei potabile. În ultimii 40 de ani mineralizarea apei Nistrului s-a majorat cu 50% (în aprovizionarea cu apă a Moldovei fluviului Nistru îi revin 54%). Din cauza utilizării excesive a produselor chimice în agricultură, lipsa unor sisteme de canalizare eficiente în multe localități rurale crește poluarea pânzelor freatice, principalelor surse de apă la sate. Sursele majore de poluare a apei în Moldova sunt apele uzate și reziduale industriale și menajere insuficient epurate sau neepurate, reziduurile complexelor zootehnice, nămolurile rezultate din epurarea apelor etc.

Atmosfera posedă un potențial moderat de autoepurare și poluarea masivă a aerului cu substanțe nocive poate avea urmări imprevizibile. Principalele surse de poluare sunt degajările industriale (73 kt), mijloacele de transport (235,7 kt), fluxul de substanțe nocive provenite de pe teritoriul altor state.

Cantitatea **deșeurilor solide** este în continuă creștere. Deșeurile industriale provin de la stațiile de epurare, cazangerii, șantiere de construcții, întreprinderi industriale, complexe zootehnice etc. Deșeurile menajere constituie circa 800 mii tone anual, din care 300 mii proveneau din Chișinău. Circa o treime din locurile de depozitare a deșeurilor sunt neautorizate, lipsesc poligoane de înhumare a deșeurilor toxice.

Bio-diversitatea Moldovei este unică în Europa. Fauna cinegetică prezintă a valoare deosebită. Vegetația spontană s-a păstrat doar pe circa 10% din teritoriu, ariile protejate constituind circa 1,42% din teritoriu. Actualmente este pregătită pentru ediția a doua a Cărții Roșii. În prezent în Moldova există 317,6 mii ha de păduri, acoperind circa 9% din teritoriu (norma ecologică fiind de 27-30%). Conform programului “Ecologia-2005” suprafața pădurilor urmează să fie sporită la 450 mii ha.

În anii ‘90 au fost elaborate documentele ecologice de bază: **Programul strategic de acțiuni de lungă durată pentru protecția mediului înconjurător** (aprobat prin decret prezidențial, octombrie 1995), care trasează direcțiile științifice de bază întru fundamentarea trecerii la principiile dezvoltării durabile cât și complexul de acțiuni majore; **Concepția protecției mediului înconjurător** identifică direcțiile de bază și mecanismele politicii protecției mediului la etapa de tranziție către economia de piață.

Pe parcursul ultimilor ani s-au întreprins un șir de acțiuni menite să elaboreze **strategiile sectoriale**. Concepția utilizării resurselor naturale, Concepția dezvoltării gospodăriei cinegetice, Strategiile utilizării resurselor acvatice și a conservării diversității biologice etc. Concomitent, într-un șir de documente strategice ale dezvoltării ramurilor economiei naționale de asemenea sunt incluse compartimente întregi, legate de ecologizarea producției (Concepția politicii industriale, Programul energetic etc.).

De asemenea se impune o modificare a **sistemului finanțării protecției mediului**. Aceste lucrări trebuie efectuate din contul resurselor întreprinderilor, a bugetelor locale iar din contul bugetului de stat pot fi finanțate programe și proiecte speciale cât și activitatea organelor de protecție a mediului. Este necesar de atras mai intens mijloacele organizațiilor internaționale pentru finanțarea cercetărilor și implementarea proiectelor în domeniul protecției mediului.

Obiective

Obiectivele sociale majore ale politicii mediului sunt orientate către ameliorarea condițiilor de viață ale omului: lărgirea suprafeței pădurilor, spațiilor verzi urbane, îmbunătățirea calității apei potabile, păstrarea și îmbunătățirea calității aerului, asigurarea cu produse alimentare ecologice.

În cadrul Strategiei de dezvoltare *scopul principal* al acțiunilor legate de mediul înconjurător ar putea fi formulat în felul următor:

- menținerea potențialului natural al teritoriului ca bază pentru activitățile de producere, asigurarea securității ecologice a populației și a unei calități favorabile a mediului înconjurător.
- trecerea la utilizarea resurselor biologice în limita capacității lor de regenerare, majorarea productivității lor. Raționalizarea utilizării resurselor neregenerabile, trecerea la sursele alternative de materie primă și energie din contul reintroducerii și reciclării surselor regenerabile, minimalizarea utilizării materiei prime și energiei la o unitate de producție.
- menținerea și extinderea capacităților potențialului natural pentru satisfacerea cerințelor recreaționale și de agrement. Corelarea impactului entropic cu limitele de suportabilitate a ecosistemelor.

Măsuri

Măsuri organizatorice: revizuirea sferei de competență și reorganizarea structurală a instituțiilor ce gestionează resursele naturale în vederea separării funcțiilor de dirijare a resurselor naturale de cele de exploatare și crearea regiilor autonome. De asemenea se impune crearea unui *organ statal unic* de gestionare a resurselor naturale și protecției mediului sau a unei structuri interdepartamentale, care ar coordona activitatea de raționalizare a resurselor naturale și protecție a mediului înconjurător în diferite domenii.

Acțiuni legislative: renovarea bazei normativ-juridice, decentralizarea funcțiilor gestionării protecției mediului, evaluarea impactului și expertiza ecologică a tuturor proiectelor cu impact direct

sau indirect asupra mediului înconjurător; elaborarea noilor acte legislative ce țin de mecanismul aplicării legilor ecologice recent elaborate, modificarea legilor ramurale în vederea concordării cu prevederile lor; elaborarea noilor acte legislative ce țin de securitatea ecologică a populației (radiația ionizantă, apa potabilă, aplicarea chimicaliilor în agricultură și gospodăria forestieră etc.); revederea standardelor ecologice în scopul armonizării treptate a lor cu cele ale Uniunii Europene.

Reforma economică și politici sectoriale. Principiile generale ale mecanismului economic sunt “plătește poluantul” și “plătește beneficiarul resurselor naturale”. La nivelul macroeconomic esența politicii statului trebuie să fie orientată spre o economie eficientă cu un impact minim asupra mediului. E important de a susține dezvoltarea ramurilor economiei naționale orientate spre consumul redus al materiei prime locale și energiei, iar în agricultură - trecerea de la sistemul bazat pe concentrare și specializare exagerată la cel bazat pe potențialul agro-ecologic al teritoriului, susținerea activităților orientate spre aplicarea principiilor agriculturii biologice, integrarea cerințelor ecologice în politica sectorală, inclusiv în procesele reformei economice.

Gestiunea ecologică. Trebuie definitivată în ansamblu *pașaportizarea ecologică a întreprinderilor*, în baza căreia poate fi creat sistemul certificării ecologice a întreprinderilor, extinzându-se această practică asupra unităților teritoriale (sat, comună, raion, municipiu). majorarea rolului mecanismului economic în gestionarea utilizării resurselor naturale și protecției mediului, aplicarea pârghiilor economiei de piață în aceste domenii. informarea și atragerea publicului larg în luarea deciziilor de mediu și în realizarea măsurilor protecției mediului.

Agricultura. Respectării cerințelor ecologice în procesul reformei agrare în cadrul creării gospodăriilor de fermieri inclusiv în domeniile de agropedologie, agrochimie, selecție, diagnostica bolilor.

Industria. Ecologizarea producerii industriale va fi operată pe două cai. Controlul strict (pașaportul ecologic), impozitarea (taxa pentru CO₂ etc.), pe de o parte, și stimularea cererii consumatorului la Produse Ecologice, pe de altă parte.

Energetica fiind un poluant major, impactul ei poate fi atenuat prin introducerea de tehnologii noi, lărgirea ariei de întrebuințare a surselor netradiționale de energie.

Transportul: crearea unui sistem strict de control al funcționării unităților de transport (certificat ecologic). Stimularea economică a trecerii la combustibilul pur (gaz lichefiat, benzină neetilată) taxe de import în funcție de poluare.

Deșeurile. Este necesar un program de minimizare și utilizare a deșeurilor, precum și tehnologiile de incinerare. Evidența strictă a producerii, transportării și înhumării sau nimicirii deșeurilor toxice (crearea registrului național), crearea instalațiilor de ardere a lor, crearea unui poligon specializat de înhumare.

Crearea carcasei ecologice a țării. În Republica Moldova trebuie elaborată și realizată în practică carcasa ecologică, în primul rând, prin extinderea spațiilor verzi, zonelor forestiere, a ariilor naturale protejate de stat prin intermediul elaborării unui program special. Valorificarea potențialului recreațional al teritoriului se va face prin intermediul creării parcurilor naționale, zonelor de agrement și curative.

Sarcini principale

- Calitatea ecologică a produselor. De introdus pe larg siglele “Produs Ecologic”, “Produs Reciclabil” în etichetarea mărfurilor industriale și alimentare sub licență de stat.
- Introducerea de noi tehnologii nepoluante la întreprinderi, pașaportizarea ecologică, oferta de credite întreprinderilor pentru proiecte ecologice. Introducerea taxei pe CO₂.
- Dezvoltarea tehnologiei și infrastructurii de reciclare a deșeurilor, introducerea standardizării.
- Plantarea de păduri (către anul 2005-13% din teritoriu), spații verzi urbane.
- Program de îmbunătățire a calității apei potabile (inclusiv din noi surse).
- Trecerea eșalonată la standardele europene în privința gazelor de eșapament.
- Colaborarea internațională pentru prevenirea poluării și gestionarea judicioasă a apelor râurilor Nistru, Prut, Dunăre (Tratate cu România și Ucraina, Comisia Țărilor Dunărene).
- Participarea la proiecte internaționale de studiere a mediului.

4.16 Perfecționarea contabilității și statisticii

Contabilitatea

În perspectivă este fundamentată necesitatea reformei contabilității și întocmirii rapoartelor financiare în conformitate cu normele internaționale, fapt ce va contribui la crearea unor condiții favorabile pentru dezvoltarea piețelor de capital și de hârtii de valoare, majorarea investițiilor, integrarea economiei republicii în economia mondială, precum și pentru optimizarea corelației dintre interesele agenților economici, statului și altor utilizatori externi de informație.

Scopul principal al reformei contabilității constă în crearea unei baze informaționale financiare, care să corespundă cerințelor economiei de piață și să reflecte starea și modificarea situației financiare, rezultatele activității întreprinderii, ținând cont de interesele tuturor categoriilor de utilizatori.

Reforma contabilității are drept obiectiv crearea unei baze informaționale sigure în vederea dezvoltării piețelor de capital și de hârtii de valoare, atragerii de investiții, aprecierii obiective a activității întreprinderii, extinderii relațiilor economice internaționale, obținerii unui sistem unic de comparare a indicatorilor financiari. Aceasta va permite autorităților de stat să utilizeze datele din rapoartele în calitate de bază informațională principală la soluționarea problemelor, ce țin de dezvoltarea economică, de finanțarea diverselor ramuri și regiuni, de impunerea fiscală, precum și întocmirea bugetului de stat.

Pentru realizarea scopurilor specificate este necesar de a ridica rolul și eficiența contabilității în gestiunea economiei. În aceste condiții urmează a delimita contabilitatea și sistemul de impunere fiscală, a aplica principiile fundamentale de contabilitate și a respecta cerințele prevăzute de standardele internaționale față de rapoartele financiare.

Realizarea eficientă și cu succes a reformei contabilității în Republica Moldova se va efectua în următoarele *etape*:

- Elaborarea standardelor naționale de contabilitate (S.N.C.).
- Elaborarea noului sistem de rapoarte financiare.
- Elaborarea noului Plan de conturi contabile.
- Aprobarea standardelor naționale de contabilitate și a noului plan de conturi la întreprinderi.
- Aducerea legislației în vigoare în conformitate cu standardele naționale de contabilitate deja elaborate.
- Pregătirea și reciclarea contabililor de la întreprinderi și a altor categorii de angajați.
- Implementarea standardelor naționale de contabilitate și a noului Plan de conturi contabile la toate întreprinderile republicii.

Modificarea bazei legislative. Reforma contabilității presupune operarea unui șir de modificări și completări în legislația în vigoare, rezultate din S.N.C. în curs de elaborare, care după aprobare, urmează a fi prezentate Parlamentului.

Unele principii de contabilitate vor influența și vor necesita operarea modificărilor respective în legile cu privire la antreprenoriat și întreprinderi, cu privire la contabilitate, cu privire la activitatea de audit, etc. Aceste modificări și completări vor asigura armonizarea legislației naționale cu principiile internaționale fundamentale și cerințele contabilității în condițiile economiei de piață.

La elaborarea S.N.C. metodele de evidență vor fi aduse la maximum în conformitate cu prevederile Codului fiscal. În cazul în care prevederile Codului fiscal vin în contradicție cu cerințele S.N.C., în contabilitate se acordă prioritate celor din urmă, deoarece acestea sunt destinate tuturor categoriilor de utilizatori.

Statistica

Pentru dirijarea statului, estimarea corectă a indicatorilor și proceselor din economia națională o importanță crucială reprezintă reforma statisticii. Este cert, ca baza informațională actuală a statisticii Moldovei este nesatisfăcătoare pentru a face la momentul actual studii analitice serioase.

Tărăgănarea dezvoltării sistemului național era legată în primul rând de lipsa unei ideologii mobilizatoare, capabile să se contureze într-o Concepție bine definită și într-un Program de activități eficiente.

Urmează de a realiza Concepția de reformare a sistemului statistic din Republica Moldova în anii 1998-2002, elementele de bază ale căreia sunt:

- Reorientarea de la modelul exhaustiv spre observări statistice bazate pe sondajul unor eșantioane caracteristice (argumentate, actualizate sistematic);
- Necesitatea elaborării unei scheme principale de analiză a fenomenelor social-economice din societate bazate pe un sistem complex de indicatori statistici;
- Asigurarea comparabilității datelor statistice în timp și în spațiu în baza implementării registrelor naționale și clasificatoarelor de informație tehnico-economice și sociale corelate între ele;
- Crearea unui astfel de Registru Național al agenților economici care ar permite o identificare a lor univocă în diferite sisteme de activitate;
- Plasarea în vârful piramidei sistemului statistic național a sintezelor (conturilor) macroeconomice: Conturile Naționale; tabloul monetar; Bugetul statului și Balanța de plăți, axând activitatea Departamentului Statisticii spre crearea și dezvoltarea Sistemului Conturilor Naționale;
- Alinierea la practica internațională în domeniul statisticii și armonizarea Sistemului Informațional Național cu cel european.

Trebuie de menționat, că măsurile trasate sunt formulate foarte general, ce-i specific unui document conceptual, însă o următoare etapă ar fi repartizarea priorităților și elaborarea unor proiecte de reformare, bazate pe niște concepte foarte clare, bine gândite și definite.

Printre proiectele-pilot ar trebui să figureze și cel al Sistemului Informațional Național (totalitatea de registre naționale și clasificatoare) ce asigură compatibilitatea și corelația informațiilor statistice. Lipsa lui a adus la ceea ce avem astăzi: pentru identificarea agenților economici se cheltuie mulți bani și resurse umane de diferite instituții de stat și în zadar - rezultatul scontat lipsește; baza informațională actuală a statisticii nu permite selectări variate și sinteze pentru careva studii analitice a fenomenelor economice mai profunde sau mai complexe.

Este necesară elaborarea și promovarea Standardelor Naționale Contabile printr-un grup de lucru – echipă de profesioniști puternici, angajați pe bază de concurs, bine plătiți, în fața cărora se pun sarcini și termene concrete.

Lipsa cadrelor competente în domeniul statisticii determină oportunitatea lansării unui proiect de stat de pregătire a cadrelor și specializare postuniversitară în țările Europei, persoanele fiind selecționate pe bază de concurs și obligate în bază de contract 5 ani să lucreze pe tărâmurile statisticii naționale.

Se cere revizuirea structurii organizaționale și tehnologiei statisticii naționale care ar permite o dirijare și un management mai bun a resurselor existente cu scopul unei reformări mai rapide și mai eficiente. Performanțele tehnicii de calcul moderne permit plasarea ei pe suprafețe reduse asigurând o capacitate suficientă de stocare. Poate ar fi mai eficient dacă colaboratorii Departamentului ar participa mai direct la tehnologia de prelucrare a informației (ceva similar cum se fac alte conturi macroeconomice). Utilizarea spațiilor eliberate ar permite acoperirea unei părți de cheltuieli pentru o reformare radicală a statisticii naționale.

O altă sursă de acoperire a cheltuielilor ar fi asistența tehnică solicitată pentru realizarea proiectelor-pilot (de importanță majoră pentru economia națională).

La fel, statistica ar putea avea profit din prestarea serviciilor informaționale.

Un alt moment foarte important – arhiva statistică. Este necesar de a asigura continuitatea și dezvoltarea seriilor dinamice.

Pentru ca reforma statisticii în R. Moldova să reușească ea trebuie să fie radicală și dirijată dintr-un Centru unic în baza unor proiecte corelate cu priorități bine plasate.